

УВС АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН
ДЭРГЭДЭХ СТАТИСТИКИЙН ХЭЛТЭС

ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН САЛБАРЫН ТАНИЛЦУУЛГА-2018 ОН

УЛААНГОМ ХОТ - 2019 ОН

WWW.1212.MN СТАТИСТИКИЙН МЭДЭЭЛЛИЙН НЭГДСЭН САН

Статистик

Мэдээ, мэдээлэл

Номын сан

Мэдлэгээ шалгах тоглоом

Валютын ханш

МОНГОЛ УЛСЫН
ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО

СТАТИСТИКИЙН МЭДЭЭЛЛИЙН НЭГДСЭН САН
WWW.1212.MN

©2017

1212

аппликейшнаас
СТАТИСТИКИЙН мэдээллээ аваарай

Танилцуулгыг хянан, тохиосон:

Статистикийн хэлтсийн дарга П.Тунгалаг

Танилцуулгыг нэгтгэн боловсруулсан:

Статистикийн хэлтсийн мэргэжилтэн Л.Цогтсайхан

Хаяг: Аймгийн ЗДТГ-ын II байр, Улаангом сум 5-р баг

Утас: 70452322, 70453316

Имэйл: uvs@nso.mn, Веб хаяг: uvs.nso.mn

www.1212.mn

АГУУЛГА

Оршил	3
I.Мал аж ахуй	
II.Малын 2018 оны тооллогын дүн	4-5
II.1.Малчдын тоо, тэдний соёл ахуйн нөхцөл	
II.1.1 Малчдын тоо, насны бүлэг	
II.1.2 Малчдын соёл, ахуйн нөхцөл	
II.2 Малын тоо, бүтэц	6 - 20
II.2.1 Мал, тэжээвэр амьтдын тоо	
II.2.2 Малтай өрхийн бүлэглэлт	
II.2.3 Малчин өрхийн бүлэглэлт	
II.2.4 Хээлтэгч малын тоо	
II.2.5 Төл бойжилт	
II.2.6 Малын зүй бус хорогдол	
II.2.7 Хээл хаялт, сувайралт	
II.2.8 Хээлтэгч,хээлтүүлэгчийн тохироо	
II.2.9 Малын хэрэглээний зарлага	
II.2.10 Сүргийн бүтэц	
III. Эрчимжсэн мал аж ахуй	21
III.1. Цэвэр үүлдэр болон эрлийз, нутгийн шилдэг омгийн малын тоо	
IV. Малын бэлчээр, хангамж	22
V. Тэжээвэр амьтад	23
VII. Малжуулалтын тайлан	24
VII. Худаг, усан сан усжуулалт	
VIII. Газар тариалан	25 - 27
ДҮГНЭЛТ	28
ХАВСРАЛТУУД	29 - 49
НЭР ТОМЬЁОНЫ ТАЙЛБАР	50 - 51

ОРШИЛ

Хөдөө аж ахуйн салбарын үйл ажиллагаа нь бусад хүчин зүйлээс илүүтэйгээр байгаль цаг агаараас хамааралтай байх бөгөөд үйлдвэрлэгдсэн бүтээгдэхүүн нь үндсэндээ хүн амын хүнсний хэрэглээ, боловсруулах үйлдвэрлэлийн болон үйлчилгээний салбарын түүхий эдийн хэрэглээг хангахад чиглэгдэж байдаг.

Дэлхийн олон улс орнуудын нэгэн адил манай улсын эдийн засгийн хөгжилд хөдөө аж ахуйн салбар нь ихээхэн чухал байр эзэлдэг салбарын нэг юм. Манай аймгийн хувьд мөн мал аж ахуйн салбар эдийн засгийн хөгжилд чухал байр суурийг эзэлсэн хэвээр байна.

Манай улсын үндсэн хуулинд мал сүргийг үндэсний баялаг мөн гэж томъёолж, мал тооллогыг улсын хэмжээнд жил бүр зохион байгуулж, үр дүнг нь макро түвшинд хийгддэг тооцоо судалгаанд ашиглаж, салбарын талаар удирдлагын шийдвэр гаргах мэдээллийн гол эх үүсвэр болгон ашиглаж байна.

Статистикийн тухай “Монгол Улсын хуулийн 7 дугаар зүйлийн 1 дэх заалт, Монгол Улсын Засгийн газрын 2003 оны 224 дүгээр тогтоолын дагуу Үндэсний Статистикийн газрын удирдамж заавраар мал, тэжээвэр амьтад, тэжээлийн тооллогыг 2018 оны 12 сарын 07 -наас 17 -ны өдрүүдэд аймгийн хэмжээнд зохион байгуулж, дүнг нэгтгэн 2019 оны 1 дүгээр сард холбогдох байгууллага, хэрэглэгчдэд хүргүүлсэн болно.

Энэхүү танилцуулгад Увс аймгийн 2018 оны мал тооллогын дүнг нэгтгэн дүгнэснээс гадна мал аж ахуйн салбарын үйлдвэрлэл, мал аж ахуйн салбарт хэрэглэж буй хашаа, худаг, тэжээлийн хүрэлцээ хангамж болон шинээр гаргасан, сэргээн засварласан худаг, уст цэг, малжуулалтын талаархи мэдээллийг тусган орууллаа.

Мөн аймгийн тариалалт, ургац хураалтын 2018 оны мэдээллийг нэгтгэн орууллаа.

Тооллогын дүнг бүсчилсэн байдлаар Баруун, Хойд, Өмнөд, Зүүн бүс болон Улаангом гэсэн ангилаллаар зэрэгцүүлэлт хийж гаргалаа.

Манай улсын түүний дотор Увс аймгийн мал аж ахуйн салбарын өнөөгийн байдалд дүгнэлт хийж, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг боловсруулах, төлөвлөхөд энэхүү танилцуулга судалгаа суурь материал болно гэдэгт итгэж байна.

II. 2018 ОНЫ МАЛ ТООЛЛОГО

II.1 Мал бүхий өрх, малчдын тоо, тэдний соёл ахуйн үзүүлэлт

II.1.1 Мал бүхий өрх малчдын тоо 2018 онд 13.0 мянган малтай өрх, үүний дотор 8.8 мянган малчин өрх мал аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхэлж байна. Мөн мал аж ахуйн үйлдвэрлэлд 16.1 мянган малчид ажиллаж байна.

Хүснэгт 3

Үзүүлэлт	2014	2015	2016	2017	2018	Зөрүү /+-/
Малтай өрх /мянга/	12.2	12.1	12.6	12.9	13.0	0.1
Малчин өрх /мянга/	8	8	8.6	8.9	8.8	-0.1
Малчдын тоо / мянга/	16.2	16.2	17.5	17.2	16.1	-1.1
Үүнээс: 15-34 насны	6.2	6	6.4	6.4	5.7	-0.7
35-аас тэтгэвэрт гарах насны	8.6	8.8	9.4	9.4	9.1	-0.3
Тэтгэврийн насны	1.4	1.4	1.7	1.4	1.3	-0.1
Нийт малчдаас эмэгтэй	7.7	7.7	8.3	7.7	7.1	-0.6

Малчдын 44.3 хувь нь буюу 7.1 мянга нь эмэгтэй малчид байна. Насны бүлгээр авч үзвэл 35.4 хувь нь 16-34 насны, 56.4 хувь нь 35-аас тэтгэвэрт гарах насны, 8.2 хувь нь тэтгэврийн насны хүмүүс байна.

Зураг 1

Өрх малчдын тоо

2018 онд малтай өрхийн тоо 2017 онтой харьцуулахад 88 – аар өсч, малчин өрхийн тоо 76-аар буурсан байна. 2018 онд 1 малчинд 173 толгой мал ноогдож, 2017 оныхоос 11 толгойгоор өссөн байна. Нэг малчин өрхөд 315 толгой мал ноогдож, 2017 оныхоос 5 толгойгоор өссөн байна.

зураг 2

II.1. Малчдын нийгэм ахуйн зарим үзүүлэлт

Нийт малчин өрхийн 83.3 хувь нь цахилгааны эх үүсгүүртэй, 68.5 хувь нь телевизортой, 37.1 хувь нь авто машинтай, 52.2 хувь нь мотоцикльтой, 1.6 хувь нь трактортой өрх байна.

Нийт малчин өрхөд цахилгааны үүсгүүртэй өрх, телевизортой өрхийн эзлэх хувь 0.6 – 6.2 хувиар буурч, автомашинтай өрх, мотоциклтэй өрх, трактортой өрхийн эзлэх хувь өнгөрсөн оноос 0.1 – 5.0 хувиар тус тус өссөн байна.

Хүснэгт 4

	Өрхийн тоо, мянга					2018 2017	Малчин өрхийн тоонд эдлэх хувь				
	2014	2015	2016	2017	2018		2014	2015	2016	2017	2018
Цахилгаантай	7.3	7.1	7.4	8.0	7.4	92.5	90.4	89.4	86.2	89.5	83.3
Телевизортой	5.5	5.9	5.9	6.2	6.1	98.4	68.9	73.9	68.4	69.1	68.5
Автомашинтай	2.7	2.8	2.9	2.9	3.3	113.8	33.1	35.1	34.3	32.8	37.1
Мотоциклтэй	4.9	4.3	4.2	4.2	4.6	109.5	59.6	54	48.2	47.2	52.2
Трактортой	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	100.0	2.1	1.4	1.7	1.5	1.6

Малчдын соёл ахуйн зарим үзүүлэлтүүд

7.4 мянган өрх цахилгаан үүсгүүртэй, 6.1 мянган өрх телевизортой, 4.6 мянган өрх мотоциклтэй, 3.3 мянган өрх автомашинтай байна.

Зураг 3

II.2 МАЛЫН ТОО, БҮТЭЦ

II.2.1 МАЛ, ТЭЖЭЭВЭР АМТДЫН ТОО

Малын тоо. 2018 оны эцэст 3175.3 мянган толгой мал үүний дотор 25.1 мянган тэмээ, 123.8 мянган адуу, 182.9 мянган үхэр, 1567.9 мянган хонь, 1275.5 мянган ямаатай болж тэмээ 1.6 мянга, адуу 4.3 мянга, үхэр 6.1 мянга, хонь 15.9 мянга, ямаа 17.5 мянган толгойгоор таван төрөлдөө өсч өнгөрсөн оноос, нийт малын тоо 1.5 хувиар буюу 45.4 мянган толгойгоор нэмэгдсэн байна.

Хүснэгт 5

	Малын тоо, төрлөөр					мянган толгой	
	2014	2015	2016	2017	2018	2018/2017 зөрүү	%
Бүгд	2561.3	2729.1	2784.1	3129.9	3175.3	45.4	101.5
Тэмээ	19.5	20.5	21.9	23.5	25.1	1.6	107.0
Адуу	88.4	98.03	105.7	119.5	123.8	4.3	103.6
Үхэр	145.4	156.8	161	176.9	182.9	6.0	103.4
Хонь	1260.5	1337.01	1376.5	1552.1	1568.0	15.9	101.0
Ямаа	1047.4	1116.7	1119	1257.9	1275.5	17.6	101.4

Сумдыг малын тоогоор бүлэглэвэл:

1. 200.0 мянгаас дээш толгой малтай сумын тоо - 5 сум

Тэс 265.9, Наранбулаг 248.4, Өмнөговь 232.2, Өндөрхангай 201.9, Улаангом 200.1

2. 100.0 – 200.0 мянган толгой малтай сумын тоо – 12 сум

Хяргас сум 194.3, Сагил сум 178.8, Цагаанхайрхан сум 169.1, Малчин сум 166.6, Ховд сум 161.6, Зүүнхангай сум 160.7, Тариалан сум 159.3, Түргэн сум 144.0, Бөхмөрөн сум 141.2, Зүүнговь сум 132.3, Өлгий 129.9, Завхан сум 124.8

3.60.0 -100.0 мянган толгой малтай сумын тоо - 2 сум

Давст 89.9, Баруунтуруун 73.4

Аймгийн нийт малын 8.4 хувийг эзэлж буй Тэс сум 265.9 мянган толгой малтайгаар хамгийн олон малтай, 2.3 хувийг эзэлдэг Баруунтуруун сум 73.4 мянган малтайгаар хамгийн цөөн малтай сумын тоонд орж байна.

Мал тооллогын 2018 оны дүнгээр аймгийн хэмжээнд нийт малын тоогоор Тэс сум, тэмээгээр Завхан сум, адуу, үхэр, хониор Тэс сум, ямаагаар Өмнөговь сум тус тус тэргүүлж байна.

Нийт малын тоогоор эхний 5-д орох сумууд	Үүнээс	
	Тэмээгээр /мян.тол/	адугаар /мян.тол/
Тэс -265.9 мян.тол	Завхан- 9.4	Тэс - 14.6
Наранбулаг-248.4 мян.тол	Наранбулаг - 2.96	Өндөрхангай -10.8
Өмнөговь - 233.2 мян.тол	Тэс - 2.3	Зүүнхангай - 10.1
Өндөрхангай - 201.9 мян.тол	Өлгий - 2.2	Улаангом - 9.9
Улаангом - 200.1 мян.тол	Өмнөговь - 1.5	Зүүнговь - 7.2
Дүнд эзлэх хувь- 36.2	Дүнд эзлэх хувь- 73.1	Дүнд эзлэх хувь- 42.5
Өсгөсөн сум- 12	Өсгөсөн сум- 14	Өсгөсөн сум- 16
Өсөлт бууралтын хувь- 101.5	Өсөлт бууралтын хувь- 106.9	Өсөлт бууралтын хувь- 103.6

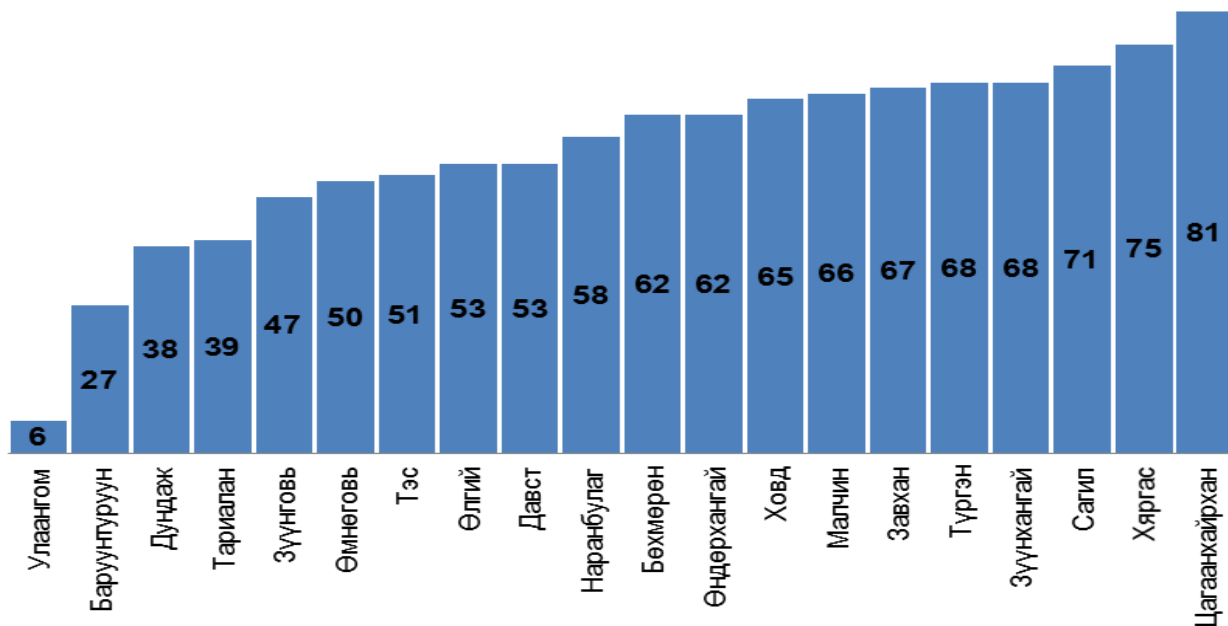
үргэлжлэл

Үхрээр /мян.тол//	хониор /мян.тол/	Ямаагаар /мян.тол/
Тэс - 29.1	Тэс - 152.3	Өмнөговь - 102.5
Улаангом - 24.4	Наранбулаг - 131.3	Наранбулаг - 101.1
Өндөрхангай - 12.6	Хяргас - 116.1	Ховд - 96.4
Зүүнговь - 12.1	Өмнөговь - 113.7	Өндөрхангай - 84.1
Сагил - 11.96	Малчин - 104.5	Цагаанхайрхан- 81.5
Дүнд эзлэх хувь- 49.3	Дүнд эзлэх хувь- 39.4	Дүнд эзлэх хувь- 36.5
Өсгөсөн сум- 13	Өсгөсөн сум- 14	Өсгөсөн сум- 12
Өсөлт бууралтын хувь- 103.4	Өсөлт бууралтын хувь- 101.0	Өсөлт бууралтын хувь- 101.4

Аймгийн нэг хүнд дунджаар 38 толгой мал ноогдож, сумдаар авч үзвэл Улаангом сумын нэг хүнд дунджаар 6, Баруунтуруун суманд 27 толгой мал ноогдож байгаа нь аймгийн дунджаас 11 – 32 толгой малаар доогуур, харин бусад сумдад 39 – 81 толгой мал ноогдож байгаа нь аймгийн дунджаас 1 – 43 толгой малаар илүү байна.

Зураг 4

Нэг хүнд ноогдох малын тоо, толгой

Сумдыг бүсчлэн тооцож үзвэл баруун бүсэд нийт малын 33.3 хувь буюу 1057.1 мянган мал, өмнөд бүсэд 19.1 хувь буюу 605.1 мянган мал, зүүн бүсэд 23.9 хувь буюу 759.1 мянган мал, хойд бүсэд 17.4 хувь буюу 553.9 мянган мал, төвийн бүсэд 6.4 хувь буюу 200.1 мянган мал тус тус ноогдож байна.

Хүснэгт 7

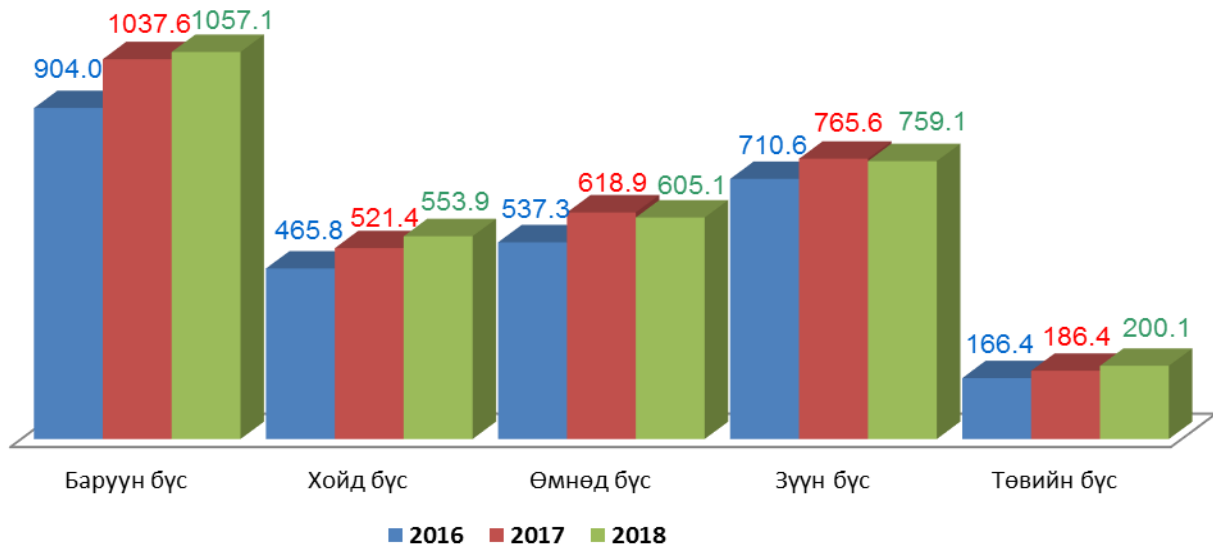
Малын тоо, бүс нутгаар

мянган толгой

Бүс	2014	2015	2016	2017	2018	2018/2017 %	зөрүү
Баруун	809.9	877.2	904.0	1037.6	1057.1	101.9	19.5
Хойд	412.7	449.1	465.8	521.4	553.9	106.2	32.5
Зүүн	690.3	714.3	710.6	765.6	759.1	99.2	-6.5
Өмнөд	481.2	536.4	537.3	618.9	605.1	97.8	-13.8
Төв	167.2	152.1	166.4	186.4	200.1	107.3	13.7

Өмнөд ба зүүн бүсийн мал 0.8 – 2.2 хувь буюу 6.5 – 13.8 мянган толгойгоор буурч, бусад бүсийн малын тоо өмнөх оноос 1.9 – 7.3 хувь буюу 13.7 – 32.5 мянган толгойгоор өссөн байна.

График 5 Малын тоо бүс нутгаар, мянган толгой

Таван төрлийн малын, өсөлт бууралтыг 2017 онтой харьцуулан сумдаар авч үзэхэд 12 сумын нийт мал өсч, Давст, Тариалан, Түргэн, Улаангом сумын мал таван төрөлдөө өссөн байна. Нийт мал сүргийн 89.6 хувийг бог мал, 10.4 хувийг бод мал эзэлж байна.

Нийт сүрэгт хонь 49.4, ямаа 40.2, үхэр 5.8, адуу 3.9, тэмээ 0.8 хувийг тус тус эзэлж, өнгөрсөн оноос хонины эзлэх хувь 0.2 пунктээр буурч, тэмээний эзлэх хувь 0.04, үхрийн эзлэх хувь 0.06, адууны эзлэх хувь 0.09 пунктээр өсч, ямааны эзлэх хувь өнгөрсөн оны түвшинд байна.

Хүснэгт 8

Нийт сүрэгт таван төрлийн малын эзлэх хувь

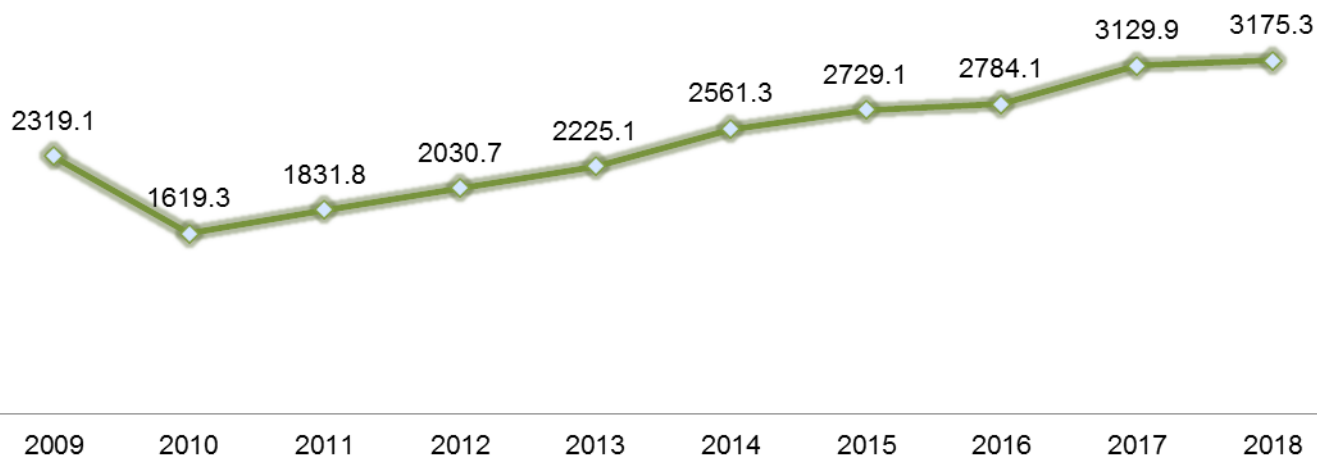
	2014	2015	2016	2017	2018	2018/2017 зөрүү	%
Бүгд	100	100	100	100	100		100.0
Тэмээ	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.04	105.2
Адуу	3.5	3.5	3.8	3.8	3.9	0.09	102.4
Үхэр	5.5	5.7	5.8	5.7	5.8	0.06	101.1
Хонь	48.6	49	49.4	49.6	49.4	-0.22	99.6
Ямаа	41.6	40.9	40.2	40.2	40.2		99.9

Эртнээс ардын дунд уламжлагдан ирсэн бог малын дотор хонь 75 хувь, ямаа 25 хувь байх харьцаа сүүлийн жилүүдэд ихээхэн хэмжээгээр алдагдсаар байна.

Ховд, Цагаанхайрхан, Давст, Баруунтуруун, бөхмөрөн, Завхан, Өлгий, Өмнөговь, Өндөрхангай, Наранбулаг, Сагил сумдын бог малынх нь 40.7 – 59.6 хувийг ямаан сүрэг эзэлж байгаа нь аймгийн дунджаас 0.3 – 19.2 хувиар өндөр байна. Тэс сумын бог малын дотор ямааны эзлэх хувь 25.4 байгаа нь тэнцвэрт харьцаанд ойртсон, бусад сумдын бог малын дотор ямааны сүргийн эзлэх тэнцвэрт харьцаа алдагдсан хэвээр байна.

Цаашид ямаан сүргийн тоо толгойн бүтцийн зохистой харьцааг тодорхойлж, энэ талаар мэргэжлийн байгууллагаас асуудал боловсруулж хэрэгжүүлэх нь зүйтэй.

График 7 Сүүлийн 10 жилийн малын тооны өсөлт, бууралт, мянган толгой

Хувийн /амины/ малын тоо. Нийт мал сүргийн 99.7 / 3165.1 мянга / хувь нь амины аж ахуйд, 0.3 хувь нь / 10.2 мянган / албан газарт ноогдож, амины малын тоо өнгөрсөн оноос 44.8 мянган толгойгоор өссөн байна.

Хүснэгт 9

Хувийн малтай өрх, тэдгээрийн малын тоо

мянган.толгой

Онууд	Малтай өрх /мянга/	Бүгд	үүнээс				
			тэмээ	адуу	үхэр	хонь	ямаа
1999	16.6	1847.4	22.6	114.3	167.1	938.8	604.5
2000	15.7	1550.7	18.2	74	105.5	834.6	518.4
2001	15	1549.4	16.7	65.5	90.3	810	566.9
2002	14.2	1450.8	14.8	59.4	83.1	740	553.5
2003	14	1645.5	15.5	62.4	89.2	785.1	693.3
2004	14.1	1930.1	15.8	68.6	100.2	914	831.5
2005	14	2003.8	15.7	72	108.7	975.6	831.8
2006	14	2381.8	16.1	78.9	119.8	1152	1015
2007	14	2635.8	16.5	83.8	130	1266	1139.4
2008	13.6	2482.6	16	78.2	117.9	1203.5	1066.9
2009	13.2	2302.7	15.9	73.8	103.8	1133.7	975.6
2010	12.6	1608.5	14.5	58.8	84.2	769.4	681.6
2011	12.2	1819.6	15.4	62.6	95.5	843.2	802.9
2012	12.2	2018.6	16.9	68.9	107.9	967.8	857.1
2013	12	2215.3	17.9	75.5	122.4	1074.5	825.1
2014	12.2	2551.5	19.5	86.9	145.2	1253.9	1046
2015	12.1	2719.1	20.5	96.3	156.5	1330.6	1115.1
2016	12.6	2775.2	21.9	104.1	160.8	1370.8	1117.6
2017	12.9	3120.3	23.5	117.9	176.7	1546.2	1256.1
2018	13.0	3165.1	25.1	122.2	182.4	1561.6	1273.6

2018 оны байдлаар хувийн аж ахуйн нийт малын 0.8 хувийг тэмээ, 3.9 хувийг адуу, 5.8 хувийг үхэр, 40.2 хувийг ямаа, 49.3 хувийг хонь эзэлж байна.

II.2.2 Малтай өрхийн бүлэглэлт

Мал бүхий 13.0 өрхийн 5.8 хувийг 10 хүртэл малтай , 8.8 хувийг 11-30 хүртэл малтай, 7.2 хувийг 31-50 хүртэл малтай, 12.8 хувийг 51-100 хүртэл малтай, 23.9 хувийг 101-200 хүртэл малтай, 28.2 хувийг 201-500 малтай, 13.3 хувийг 501-ээс дээш малтай өрх тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 10

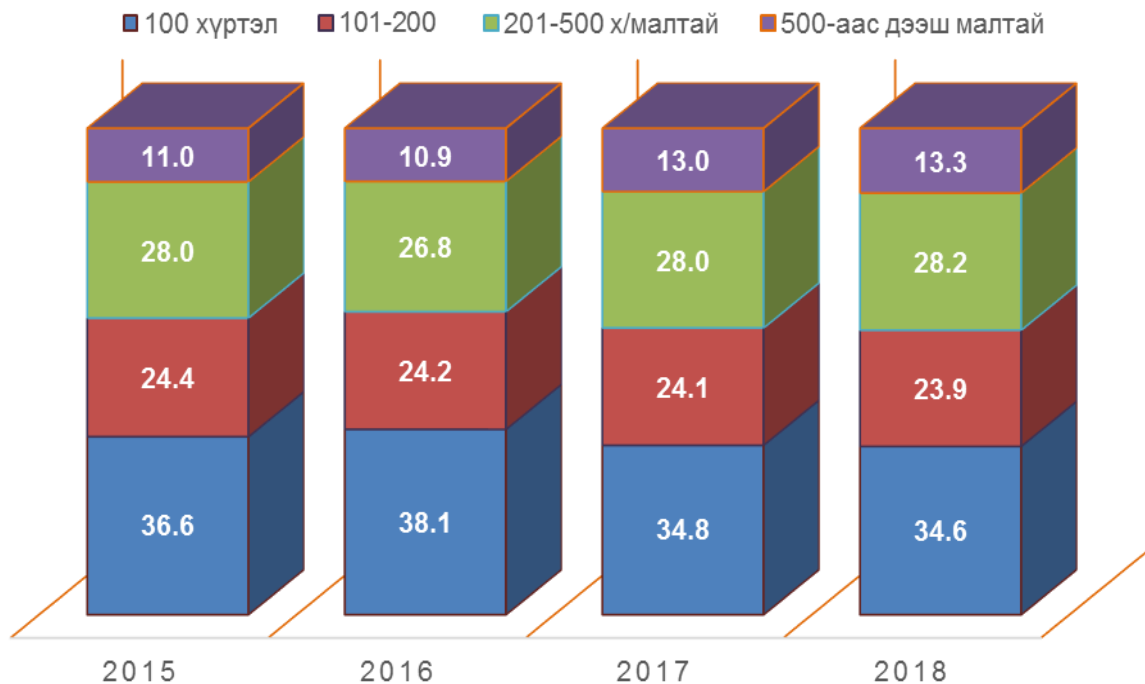
Малтай өрхийн малын бүлэглэлт, өрхийн тоо

	Малтай өрх				Дүнд эзлэх хувь			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Бүгд	12142	12569	12909	12997	100.0	100.0	100.0	100.0
100 хүртэлх	4440	4784	4498	4496	36.6	38.1	34.8	34.6
101-200	2962	3041	3114	3106	24.4	24.2	24.1	23.9
201-500	3398	3363	3609	3667	28.0	26.8	28.0	28.2
501-999	1038	1057	1271	1307	8.5	8.4	9.8	10.1
1000-1499	281	305	388	395	2.3	2.4	3.0	3.0
1500-2000	20	15	25	22	0.2	0.1	0.2	0.2
2001-ээс дээш	3	4	4	4	0.02	0.03	0.03	0.03

100 хүртэлх малтай өрх, 101-200 толгой малтай өрхийн эзлэх хувь өнгөрсөн оноос 0.2 пунктээр буурч, 201-500 толгой малтай өрхийнх 0.2 пункт, 501-999 малтай өрх 0.3 пунктээр тус тус өсч, 1000-ээс дээш малтай өрхийн эзлэх хувь нь өнгөрсөн оны түвшинд байна. 1000 – аас дээш малтай 421 өрх байгаа нь 2017 оныхоос 4 өрхөөр өссөн байна.

График 10

Малтай өрхийн бүтэц, хувь

Хүснэгт 11. Малтай өрхийн малын бүлэглэлт, сумаар

Сумын нэр	Малтай өрхийн тоо	200 хүртэл малтай өрхийн эзлэх хувь		201-999 малтай өрхийн эзлэх хувь		1000-с дээш малтай өрхийн эзлэх хувь	
		өрх	хувь	өрх	хувь	өрх	хувь
Баруунтуруун	511	395	77.3	111	21.7	5	1.0
Бөхмөрөн	496	252	50.8	219	44.2	25	5.0
Давст	285	151	53.0	111	38.9	23	8.1
Завхан	461	232	50.3	216	46.9	13	2.8
Зүүнговь	622	380	61.1	233	37.5	9	1.4
Зүүнхангай	588	313	53.2	252	42.9	23	3.9
Малчин	597	309	51.8	276	46.2	12	2.0
Наранбулаг	927	488	52.6	403	43.5	36	3.9
Өлгий	569	363	63.8	188	33.0	18	3.2
Өмнөговь	1021	622	60.9	373	36.5	26	2.5
Өндөрхангай	790	432	54.7	329	41.6	29	3.7
Сагил	524	245	46.8	244	46.6	35	6.7
Тариалан	810	523	64.6	280	34.6	7	0.9
Түргэн	534	295	55.2	217	40.6	22	4.1
Тэс	1230	732	59.5	481	39.1	17	1.4
Ховд	609	309	50.7	282	46.3	18	3.0
Хяргас	533	225	42.2	271	50.8	37	6.9
Цагаанхайрхан	481	241	50.1	188	39.1	52	10.8
Улаангом	1409	1095	77.7	300	21.3	14	1.0
Нийт	12997	7602	58.5	4974	38.3	421	3.2
Баруун бүс	4397	422.8	57.2	290.3	40.1	19.7	2.7
Хойд бүс	1839	235.8	56.3	268.5	40.0	23.5	3.6
Өмнөд бүс	2370	345.3	54.2	311.2	41.0	30.3	4.8
Зүүн бүс	2982	411.5	57.7	285.2	39.4	19.2	2.9
Төвийн бүс	1409	1095.0	53.3	1064.8	42.4	93.0	4.3
Нийт	12997	7602.0	58.5	4974.0	38.3	421.0	3.2

Манай аймагт дунджаар малтай нэг өрхөд 244 толгой мал ногдож байгаа нь 2017 оныхоос 3 толгой малаар их байна.

Бүлэглэлтээс харахад малтай өрхийн дийлэнх хувийг эзэлдэг 200 хүртэл малтай өрхийн нийт малтай өрхөд эзлэх хувь 2017 онд 59.0 байсан бол 2018 онд 58.5 хувь болж өмнөх оныхоос 0.5 пунктээр буурсан байна.

II.2.3 Малчин өрхийн бүлэглэлт

2018 оны байдлаар амьжиргааны эх үүсвэр нь болсон малчин өрхийн эзэмшилд нийт малын 88.1 хувь буюу 2796.7 мянган толгой мал байна. 2017 оны байдлаар малчин өрхөд дунджаар 311 толгой мал ногдож байсан бол 2018 онд 315 толгой мал ногдож байна.

Малчин өрхийн малын бүлэглэлт, ноогдох мал, толгойгоор

бүлэглэлт	өрхийн тоо	Нэг өрхөд ноогдох малын тоо	нийт мал тоо	Үүнээс				
				тэмээ	адуу	үхэр	хонь	ямаа
10 хүртэл малтай	151	6.4	967	22	76	620	153	96
11-30 малтай	400	20.8	8 302	44	506	2 366	2 394	2 992
31-50 малтай	379	41.1	15 589	72	900	2 656	4 928	7 033
51-100 малтай	851	76.4	64 999	519	3 303	8 321	23 311	29 545
101-200 малтай	2 139	149.6	320 049	2 664	15 452	26 419	126 425	149 089
201-500 малтай	3 245	316.5	1 026 914	8 468	41 731	58 928	472 480	445 307
501-999 малтай	1 292	669.5	865 038	8 223	29 833	35 252	480 507	311 223
1000-1499 малтай	391	1 144.1	447 347	2 995	13 954	15 699	268 880	145 819
1500-2000 малтай	22	1 653.8	36 383	419	1 248	1 225	22 069	11 422
2001-ээс дээш	4	2 782.0	11 128	46	876	328	5 863	4 015
Дүн	8874	315.2	2 796 716	23472	107879	151814	1407010	1106541

Нийт малчин өрхийн 44.1 хувь нь 200 хүртэлх, 51.1 хувь нь 201-999 хүртэлх, 4.7 хувь нь 1000-аас дээш малтай байна.

Малчин өрхийн малын бүлэглэлт, сумаар, 2018 онд

Хүснэгт 14

Сумын нэр	Малчин өрхийн тоо	200 хүртэл малтай малчин өрхийн		201-999 малтай малчин өрхийн эзлэх хувь		1000-с дээш малтай малчин өрхийн эзлэх хувь	
		өрх	хувь	өрх	хувь	өрх	хувь
Баруунтуруун	269	167	62.1	97	36.1	5	1.9
Бөхмөрөн	367	140	38.1	202	55.0	25	6.8
Давст	200	75	37.5	102	51.0	23	11.5
Завхан	333	121	36.3	199	59.8	13	3.9
Зүүнговь	447	215	48.1	223	49.9	9	2.0
Зүүнхангай	400	156	39.0	221	55.3	23	5.8
Малчин	445	180	40.4	253	56.9	12	2.7
Наранбулаг	677	262	38.7	379	56.0	36	5.3
Өлгий	360	164	45.6	178	49.4	18	5.0
Өмнөговь	647	280	43.3	341	52.7	26	4.0
Өндөрхангай	591	265	44.8	297	50.3	29	4.9
Сагил	375	128	34.1	212	56.5	35	9.3
Тариалан	580	297	51.2	276	47.6	7	1.2
Түргэн	340	118	34.7	201	59.1	21	6.2
Тэс	972	498	51.2	457	47.0	17	1.7
Ховд	470	196	41.7	257	54.7	17	3.6
Хяргас	325	52	16.0	237	72.9	36	11.1
Цагаанхайрхан	303	95	31.4	156	51.5	52	17.2
Улаангом	769	507	65.9	249	32.4	13	1.7
Нийт	8870	3916	44.1	4537	51.1	417	4.7
Баруун бүс	3067	220.0	42.8	271.7	53.4	19.5	3.8
Хойд бүс	1282	115.3	38.7	246.2	55.7	23.2	5.5
Өмнөд бүс	1563	170.8	40.6	280.7	52.2	30.3	7.2
Зүүн бүс	2189	236.3	46.4	257.3	49.7	18.8	3.9
Төвийн бүс	769	507.0	36.5	973.7	57.2	92.0	6.3
8870	3916	44.1	4537	51.1	417	4.7	

II.2.4 Хээлтэгч малын тоо

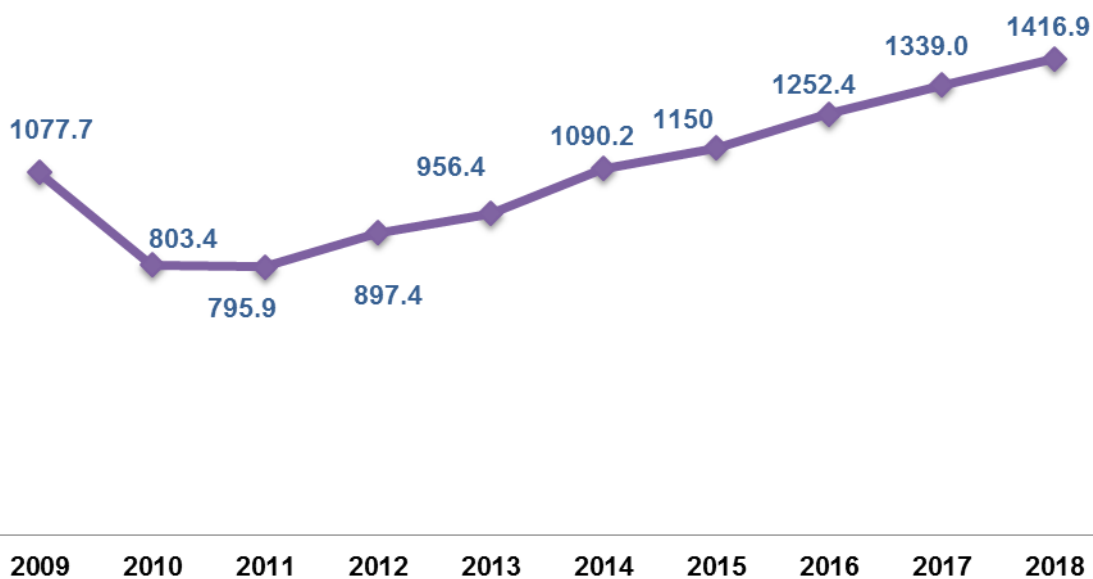
2018 оны эцэст 1416.9 мянган толгой хээлтэгч мал тоологдсон нь өмнөх оныхоос 77.9 мянга буюу 5.8 хувиар өссөн байна. Төрлөөр авч үзвэл ингэ 0.7 мянга, гүү 2.3 мянга, үнээ 1.9, эм хонь 31.0 мянга, ямаа 42.0 мянган толгойгоор тус тус өссөн байна.

Хүснэгт 15 . Хээлтэгч малын тоо, мянган толгой

	2014	2015	2016	2017	2018	2018/2017	
						%	зөрүү
Бүгд	1090.2	1149.9	1252.5	1339	1416.9	105.8	77.9
Тэмээ	6.3	6.7	7.4	7.9	8.6	106.8	0.7
Адуу	24.6	27.4	30.9	35.2	37.5	113.9	2.3
Үхэр	58.4	62.1	66.7	73.9	75.8	110.8	1.9
Хонь	561.6	589.8	639.2	695.0	726.0	108.7	31.0
Ямаа	439.3	463.9	508.3	527.0	569.0	103.7	42.0

Хээлтэгч мал нийт малын 44.6 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд тэмээн сүргийн 34.3 хувь, адуун сүргийн 30.3 хувь, үхэр сүргийн 41.4 хувь, хонин сүргийн 46.3 хувь, ямаан сүргийн 44.6 хувийг тус тус эзэлж байна.

График 11. Хээлтэгч малын тоо, мянган толгой

Хээлтэгч малын тоо Тэс суманд 1.7 хувиар буурч, бусад сумдад 2.9 – 12.0 хувиар өсчээ. Баруун бүсэд хээлтэгч мал 6.6 хувь, Хойд бүсэд 8.3 хувь, Төвийн бүсэд 5.1 хувь, Зүүн бүсэд 2.1 хувь, Өмнөд бүсэд 7.2 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 16. Хээлтэгч мал, сумаар, толгой

Сумын нэр	2017	2018	ҮҮНЭЭС					2018/ 2017*100
	толгой		тэмээ	адуу	үхэр	хонь	ямаа	
Дүн	1339019	1416966	8615	37519	75803	725985	569044	105.8
Баруунтуруун	30423	32610	36	1941	3576	12920	14137	107.2
Бөхмөрөн	57253	62313	38	1444	2945	29047	28839	108.8
Давст	36384	40751	112	489	2705	20337	17108	112.0
Завхан	47293	53684	3243	1789	602	17950	30100	113.5
Зүүнговь	53084	56990	245	2033	4604	33136	16972	107.4
Зүүнхангай	70869	76668	31	3058	3587	42553	27439	108.2
Малчин	68348	71359	234	1397	2802	45499	21427	104.4
Наранбулаг	99482	103881	1008	1835	3002	55871	42165	104.4
Өлгий	54609	59909	830	1145	1276	22139	34519	109.7
Өмнөговь	96558	102775	518	2111	3649	50829	45668	106.4
Өндөрхангай	92605	99809	192	3487	4994	48484	42652	107.8
Сагил	73069	78453	120	1824	5059	41339	30111	107.4
Тариалан	66033	68321	232	846	2602	38867	25774	103.5
Түргэн	61486	65665	129	1301	3395	37297	23543	106.8
Тэс	127198	125010	853	4572	12556	74067	32962	98.3
Ховд	66025	69835	369	1892	3310	22937	41327	105.8
Хяргас	80859	83184	189	1583	2736	52165	26511	102.9
Цагаанхайрхан	71499	75392	103	1842	2021	34864	36562	105.4
Улаангом	85942	90357	133	2930	10382	45684	31228	105.1
Баруун бүс	430000	458405	6200	9618	14441	208593	219553	106.6
Хойд бүс	228192	247182	399	5058	14104	128020	99601	108.3
Өмнөд бүс	265396	284479	362	10328	14178	138821	120790	107.2
Зүүн бүс	329489	336543	1521	9585	22698	204867	97872	102.1
Төвийн бүс	85942	90357	133	2930	10382	45684	31228	105.1
Дүн	1339019	1416966	8615	37519	75803	725985	569044	105.8

Мал аж ахуйн эрдэмтэн, судлаачдын үзэж байгаагаар мал аж ахуйн нөхөн үйлдвэрлэлийг хэвийн хэмжээнд байлгахад хээлтэгч мал бод малын хувьд сүргийн 50.0 – 55.0 хувь, бог малын хувьд сүргийн 60.0 – 65.0 хувийг эзэлж байвал зохистой байна гэж үздэг бөгөөд энэ харьцаа сүүлийн жилүүдэд алдагдаж, энэ жилийн байдлаар хээлтэгч малын эзлэх хувь бод малд дунджаар 35.3 хувь, бог малд дунджаар 45.5 хувь байна.

Хүснэгт 17. Сүрэгт хээлтэгч малын эзлэх хувь

	2014	2015	2016	2017	2018
Бүгд	42.9	42.1	45.0	42.8	44.6
Тэмээ	32.3	32.7	33.8	33.6	34.3
Адуу	27.8	27.9	29.2	29.5	30.3
Үхэр	40.1	39.6	41.4	41.8	41.4
Хонь	44.6	44.1	46.4	44.8	46.3
Ямаа	41.9	41.5	45.4	41.9	44.6

II.2.5 Төл бойжилт

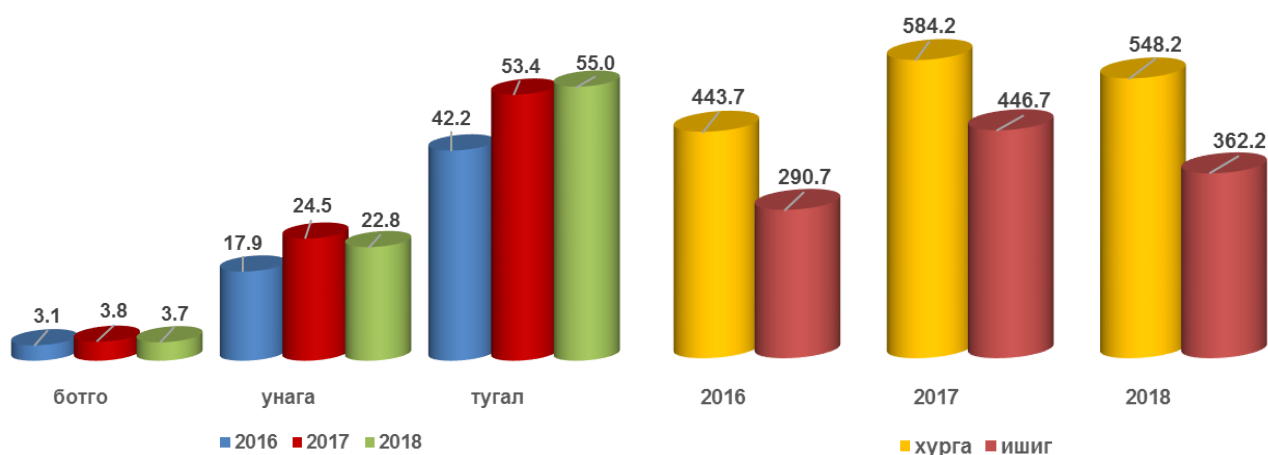
Оны эхний эхийн 86.3 хувь буюу 1156.1 мянган эх мал төллөж, гарсан төлийн 85.7 хувь буюу 991.9 мянган төл бойжуулсан байна. Өнгөрсөн онтой харьцуулахад төллөлтийн хувь 5.5 пункт, бойжилтын хувь 10.8 пунктээр буурч, төлийн хорогдол 4.1 дахин буюу 125.2 мянгаар өссөн байна.

Завхан, Цагаанхайрхан, Өндөрхангай, Зүүнхангай, Ховд, Өлгий, Баруунтуруун, Тэс сумдын төллөлтийн хувь 49.3 - 85.8 хувь байгаа нь аймгийн дунджаас 0.5 – 37.0 пунктээр бага, бусад сумдын төллөлтийн хувь 86.6 – 98.2 хувь байгаа нь аймгийн дунджаас 0.3 – 11.9 пунктээр их байна.

Хүснэгт 18. Төл бойжилт , мян.тол

	бүгд				ботго	үүнээс			
	2015	2016	2017	2018		унага	тугал	хурга	ишиг
Гарсан төл	1018.2	933.1	1153.3	1157.8	4.1	26.1	59.6	627.8	440.2
Бойжсон төл	984.9	797.8	1112.6	991.9	3.7	22.8	55	548.2	362.2
Бойжилтын хувь	96.7	85.5	96.5	85.7	91	87.1	92.4	87.3	82.3

График 12. Бойжуулсан төл, мянган толгой

Бойжуулсан хурга өмнөх оноос ботго 2.3, хурга 6.2, унага 7.2, ишиг 18.9 хувиар тус тус буурч, тугал 3.0 хувиар өсчээ.

Хүснэгт 19. Бойжуулсан төл

Он	Бойжуулсан төл	үүнээс				
		ботго	унага	тугал	хурга	ишиг
2007	833580	1785	12005	34702	448036	337052
2008	679994	1760	9788	29497	386389	252560
2009	663846	2056	11374	27755	364574	258087
2010	336193	1423	6746	21209	194502	112313
2011	659423	1984	11717	27186	331098	287438
2012	657061	2451	12805	31647	337505	272653
2013	771111	2476	14883	34976	394551	324225
2014	859135	3022	17077	42279	448423	348334
2015	984929	2961	20128	49533	514680	397627
2016	797786	3145	17882	42199	443831	290729
2017	1112616	3809	24549	53404	584197	446657
2018	991925	3723	22777	55026	548185	362214

100 эх малаас 74 төл үүний дотор 47 ботго, 65 унага, 75 тугал, 79 хурга, 69 ишиг бойжуулсан нь өнгөрсөн оныхоос ботго 4, унага 15, тугал 5, хурга 12, ишиг 19 төлөөр тус тус буурчээ.

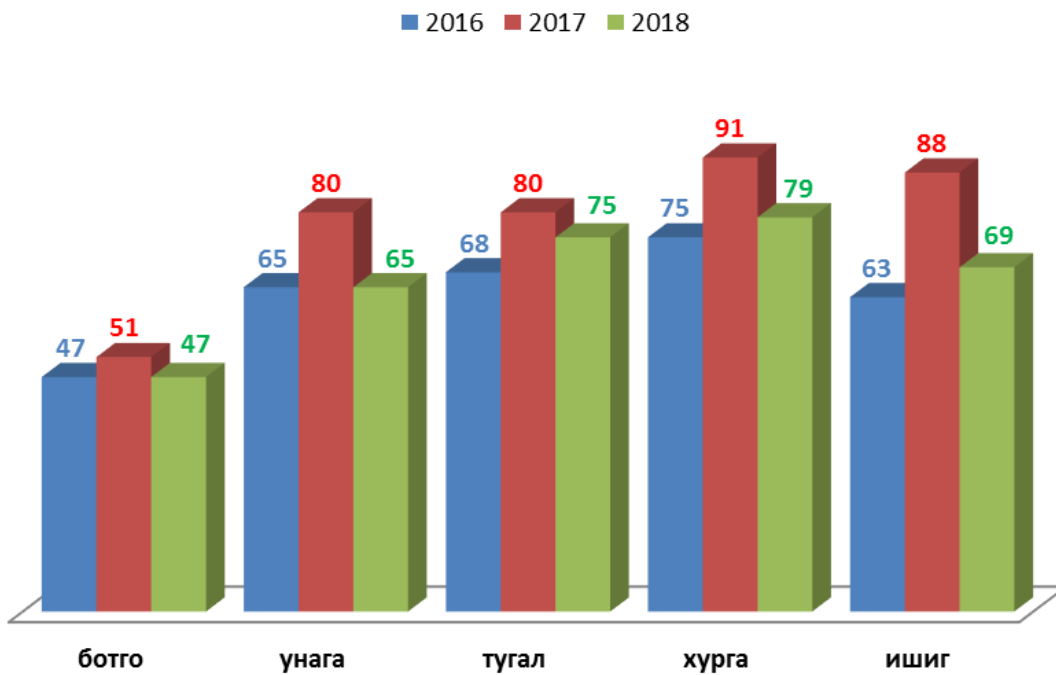
Хүснэгт 20

100 эхээс бойжуулсан төл/онуудаар/

Он	Бойжуулсан төл	үүнээс				
		ботго	унага	тугал	хурга	ишиг
2007	82	40	57	71	86	80
2008	59	37	43	55	67	52
2009	58	41	50	55	64	53
2010	31	28	31	45	35	25
2011	82	41	63	68	83	63
2012	83	47	68	74	87	80
2013	85	44	74	76	87	85
2014	90	51	80	84	92	89
2015	90	47	82	85	92	91
2016	69	47	65	68	75	63
2017	89	51	80	80	91	88
2018	74	47	65	75	79	69

График 13

100 эхээс бойжуулсан төл

II.2.6 Том малын зүй бус хорогдол

Оны эхний малын 4.1 хувь буюу 127.8 мянган толгой мал хорогдсон нь өнгөрсөн оныхоос 4.2 дахин буюу 97.1 мянган толгойгоор өссөн байна.

Нийт хорогдлын 43.6 хувийг ямаа, 48.0 хувийг хонь, 5.2 хувийг үхэр, 3.1 хувийг адуу, 0.2 хувийг тэмээний хорогдол тус тус эзэлж байна.

Том малын зүй бус хорогдол, мянган толгой

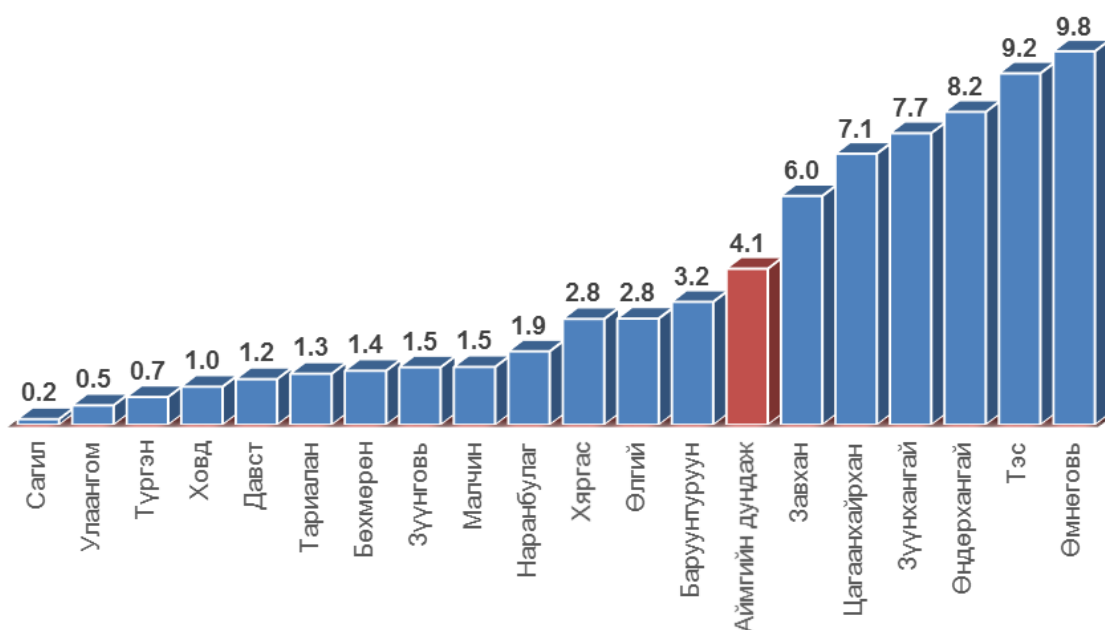
	2014	2015	2016	2017	2018	2018/2017 зөрүү	%
Бүгд	13.98	18.0	198.1	30.6	127.7	97.1	417.3
Тэмээ	0.08	0.1	0.2	0.1	0.2	0.1	200.0
Адуу	0.7	0.9	3.7	1.2	3.9	2.7	325.0
Үхэр	1.1	1.6	10.6	2.5	6.6	4.1	264.0
Хонь	5.2	7.8	87.0	13.6	61.3	47.7	450.7
Ямаа	6.9	7.6	96.6	13.2	55.7	42.5	422.0

Нийт хорогдсон малын 92.8 хувь буюу 118.5 мянга нь гэнэтийн аюулаар, 7.2 хувь буюу 9.2 мянга нь өвчнөөр хорогджээ.

Өмнөговь, Тэс, Өндөрхангай, Зүүнхангай, Цагаанхайрхан, Завхан сумдын оны эхний малын 6.0 – 9.8 хувь нь хорогдож аймгийн дунджаас 1.9 – 5.7 пунктээр их, бусад сумдад аймгийн дунджаас бага байна.

График 15

Том малын зүй бус хорогдол, оны эхний малд эзлэх хувь

Оны эхний малд зүй бус хорогдлын эзлэх хувь

Хүснэгт 22

	2014	2015	2016	2017	2018
Бүгд	4.63	5.3	59.9	5.4	5.4
Тэмээ	0.03	0.04	0.1	0.5	0.5
Адуу	0.3	0.3	1.2	1.1	1.1
Үхэр	0.4	0.4	3.6	1.6	1.6
Хонь	1.6	2.4	26.3	1.0	1
Ямаа	2.3	2.2	28.7	1.2	1.2

2018 онд 118.5 мянган мал гэнэтийн аюулаар хорогдсон байна. Гэнэтийн аюулаар хорогдсон малын 91.8 хувийг бог мал, 8.2 хувийг бод мал эзэлж байна.

Хүснэгт 23

Гэнэтийн аюулаар хорогдсон малын тоо, мянган.толгой

	2014	2015	2016	2017	2018	2018/2017 зөрүү	%
Бүгд	4.63	5.34	59.9	13.6	118.5	104.9	871.7
Тэмээ	0.03	0.04	0.1	0.0	0.2	0.2	
Адуу	0.3	0.3	1.2	0.5	3.6	3.1	715.0
Үхэр	0.4	0.4	3.6	1.0	6.0	5.0	601.3
Хонь	1.6	2.4	26.3	6.2	56.0	49.8	903.0
Ямаа	2.3	2.2	28.7	5.9	52.8	46.9	894.4

II.2.7 Малын хээл хаялт , сувайралт

2018 онд оны эхний хээлтэгч малын 14.8 хувь нь буюу 197.8 мянган мал хээл хаяж, сувайрсны улмаас төл өгөөгүй байна. Төл өгөөгүй хээлтэгч малын тоо өмнөх оныхоос 59.3 хувь буюу 73.6 мянгаар өссөн байна.

Төл өгөөгүй хээлтэгч малын 6.3 хувь буюу 83.7 мянга нь сувайрсан хээлтэгч, 8.5 хувь буюу 114.1 мянга нь хээл хаясан хээлтэгч байгаа бөгөөд төл өгөөгүй хээлтэгч малын 86.9 хувийг бог мал, 13.1 хувийг бод мал эзэлж байна.

Хүснэгт 24

Хээл хаяж сувайрсан эх малын тоо мянган толгой

	Төл өгөөгүй хээлтэгч			Сувайрсан			Хээл хаясан		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Бүгд	210.2	124.2	197.8	113.2	98.2	83.7	97.0	25.9	114.1
Ингэ	0.2	0.2	0	0.2	0.0	0	0.0	0.0	0.1
Гүү	8	6.0	10	6.9	5.8	2	1.1	0.4	8.0
Үнээ	16	14.0	15	14.0	13.2	1	1.7	0.7	13.8
Эм хонь	78	48.0	70	58.5	42.8	15	19.8	5.7	54.9
Эм ямаа	108	56.0	102	33.6	36.4	65	74.4	19.2	37.2

Хүснэгт 25

Оны эхний хээлтэгчид хээл хаялт ,сувайралтын эзлэх хувь

	Төл өгөөгүй хээлтэгч			Сувайрсан			Хээл хаясан		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Бүгд	18.3	9.3	14.8	9.8	7.3	6.3	8.4	1.9	8.5
Ингэ	3	2	2.1	3.0	1.9	0.2	0.0	0.0	1.9
Гүү	29.2	17.6	28.4	25.2	16.4	5.7	4.0	1.2	22.8
Үнээ	25.3	18.8	20.6	22.5	17.9	1.9	2.7	0.9	18.7
Эм хонь	13.3	7	10.1	9.9	6.2	2.2	3.4	0.8	7.9
Эм ямаа	23.3	10.5	19.4	7.2	6.9	12.4	16.0	3.6	7.1

II.2.8 Хээлтэгч хээлтүүлэгчийн тохироо

Хээлтэгч хээлтүүлэгчийн тохироо нь бод малын хувьд нормоор, харин бог малын хувьд алдагдсан хэвээр байна.

Хүснэгт 26

Хээлтүүлэгч малын тоо

мянган толгой

	бүгд					Үүнээс : шинээр тавьсан				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Бүгд	21.3	21.9	22.3	24.4	24.6	0.14	0.12	0.13	0.14	0.21
Буур	0.3	0.3	0	0.4	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Азарга	2.6	2.8	3	3.6	3.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Бух	2	2.2	2	2.5	2.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Хуц	9	9	9	10.0	10.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1
Ухна	7.4	7.6	7	8.0	8.2	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1

Үржлийн нормоор бог малын нэг хээлтүүлэгчид 25-30 хээлтэгч ногдох ёстой байхад 2018 онд аймгийн дунджаар 73 эм хонь, 70 эм ямаа ногдож, 2 дахин өндөр үзүүлэлт гарлаа. Энэ нь манай аймагт бог малын хувьд хээлтэгч, хээлтүүлэгчийн тохироо харьцангуй алдагдаж байгааг харуулж байна. Хүснэгт 27

Хээлтэгч, хээлтүүлэгчийн тохироо

	Үржлийн норм	2014	2015	2016	2017	2018
Ингэ	20-25	22	11	22	22	25
Гүү	12-15	9	8	10	10	10
Үнээ	35-45	29	24	30	30	22
Эм хонь	25-30	63	59	69	70	73
Эм ямаа	25-30	59	55	70	66	70

Сүргийн бүтэц, эзлэх хувиар Хүснэгт 28

	мянган толгой					хувь				
	Бүгд	Төл, өсвөр насны мал	Нас гүйцсэн мал	Хээлтэгч	Хээлтүүлэгч	Бүгд	Төл, өсвөр насны мал	Нас гүйцсэн мал	Хээлтэгч	Хээлтүүлэгч
Бүгд	3175.3	867.4	866.5	1417.0	24.4	100.0	27.3	27.3	44.6	0.8
Тэмээ	25.1	6.2	9.9	8.6	0.3	100.0	24.8	39.6	34.3	1.4
Адуу	123.8	34.4	48.1	37.5	3.7	100.0	27.8	38.9	30.3	3.0
Үхэр	182.9	80.8	23.9	75.8	2.4	100.0	44.2	13.1	41.4	1.3
Хонь	1568.0	463.1	369.0	726.0	9.9	100.0	29.5	23.5	46.3	0.6
Ямаа	1275.5	282.9	415.5	569.0	8.1	100.0	22.2	32.6	44.6	0.6

Малын нас, хүйсээр нийт сүрэгт эзлэх хувийг өмнөх оныхтой харьцуулж авч үзэхэд 2018 оны байдлаар сүрэгт хээлтэгчийн эзлэх хувь 1.8, нас гүйцсэн эр малын эзлэх хувь 3.3 пунктээр өсч, төл өсвөр насны малын эзлэх хувь 5.1 пунктээр буурч өсч, хээлтүүлэгчийн эзлэх хувь өнгөрсөн оны түвшинд байна.

Сүргийн бүтэц, хувиар Хүснэгт 29

	1966-1968*	Төл, өсвөр насны мал				1966-1968*	Нас гүйцсэн мал			
		2015	2016	2017	2018		2015	2016	2017	2018
Бүгд	34.7	32.9	26.6	32.4	27.3	15.6	24.1	27.6	24.0	27.3
Тэмээ	31.2	37.6	36.0	30.9	24.8	39.0	28.3	28.7	34.0	39.6
Адуу	31.6	37.9	34.9	29.5	27.8	37.7	31.3	32.8	38.0	38.9
Үхэр	46.5	46.7	42.4	42.5	44.2	9.2	12.2	14.8	14.3	13.1
Хонь	34.5	33.8	28.4	33.3	29.5	12.2	21.4	24.5	21.2	23.5
Ямаа	31.7	29.4	21.3	30.1	22.2	13.0	28.4	32.6	27.3	32.6

Үргэлжлэл

	1966-1968*	Хээлтэгч				1966-1968*	Хээлтүүлэгч			
		2015	2016	2017	2018		2015	2016	2017	2018
Бүгд	48.2	42.1	45.0	42.8	44.6	1.5	0.8	0.8	0.8	0.8
Тэмээ	28.8	32.7	33.8	33.6	34.3	1.0	1.5	1.5	1.5	1.4
Адуу	27.9	27.9	29.2	29.5	30.3	2.8	2.9	3.0	3.0	3.0
Үхэр	42.5	37.7	41.4	41.8	41.4	1.8	1.4	1.4	1.4	1.3
Хонь	51.9	44.1	46.4	44.8	46.3	1.4	0.7	0.7	0.6	0.6
Ямаа	54.0	41.5	45.4	41.9	44.6	1.3	0.7	0.7	0.6	0.6

*жилийн дундаж

II.2.9 Малын хэрэглээний зарлага

818.8 мянган малыг хэрэглээнд зарцуулсан байна. Малын хэрэглээний зарлага өмнөх оныхоос тэмээ 0.4, адуу 7.4, үхэр 14.6, хонь 142.6, ямаа 61.8 мян. толгойгоор өссөн байна.

Манай аймагт малтай нэг өрх дунджаар 37 толгой малыг хэрэглээнд зориулан зарцуулсан байна.

Хүснэгт 30

Малын хэрэглээний зарлага мян.тол

	2014	2015	2016	2017	2018
Бүгд	550	799	544.8	592.2	818.8
Тэмээ	1.8	1.8	1.6	1.5	1.9
Адуу	10.8	9.6	6.6	7.2	14.6
Үхэр	27	36.5	27.4	27.8	42.4
Хонь	284.9	430.4	317.4	328.4	471.0
Ямаа	225.5	320.7	191.8	227.2	289.0

Хэрэглээнд зарцуулсан малын 92.8 хувийг бог мал, 7.2 хувийг бод мал эзэлж байгаа бөгөөд оны эхний тэмээний 7.9 хувь, адууны 12.2 хувь, үхрийн 24.0 хувь, хонины 30.3 хувь, ямааны 23.0 хувийг хэрэглээнд зарцуулсан байна.

Хүснэгт 31

Зах зээлд худалдан борлуулсан болон аж ахуйн дотоодод хэрэглэсэн малын тоо мян.тол

	Зах зээлд борлуулсан					Аж ахуйн дотоодод хэрэглэсэн				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Бүгд	206.8	304.9	227	420.161	478.4	173.2	199.9	197.9	216.5	214.0
Буур	0.8	0.7	1	1.4	1.8	0.3	0.4	0.5	0.5	0.5
Азарга	2.7	4	4	7.2	9.7	2.8	3.2	3.6	4.0	4.4
Бух	8.9	13.5	12.4	21.5	25.9	7.2	8.7	8.9	9.8	10.1
Хуц	110.5	168.5	132	222.6	268.6	89.7	105.5	105.5	114.6	119.6
Ужна	83.9	118.2	78	167.5	172.3	73.2	82.1	79.4	87.7	79.5

Малтай нэг өрх дунджаар 37 толгой малыг зах зээлд борлуулж, 16 толгой малыг өөрийн хүнсэндээ хэрэглэсэн байна.

III.Эрчимжсэн мал аж ахуй

III.1 Цэвэр үүлдэр болон эрлийз, нутгийн шилдэг омгийн малын тоо

2018 онд цэвэр үүлдрийн хонь 266.0 мянга, сайжруулсан үүлдрийн хонь 33.2 мянга, нутгийн шилдэг омгийн ямаа 96.4 мянга, сайжруулсан үүлдрийн ямаа 8.5 мянга, нутгийн шилдэг омгийн адуу 16.5 мянга, цэвэр үүлдрийн үхэр 0.1 мянга тоологдсон байна.

Цэвэр үүлдэр болон эрлийз, нутгийн шилдэг омгийн малын тоо мянган тол

Хүснэгт 32

	2014	2015	2016	2017	2018	2018/2017	
						%	зөрүү
Цэвэр үүлдрийн мал	222	413.7	390.8	259.6	266.2	102.5	6.6
үхэр	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	101.8	0.0
хонь	221.9	413.6	390.7	259.5	266.0	102.5	6.5
Эрлийз	0.2	0	0	0.2	0.0		-0.1
Үхэр	0.2	0	0	0.1	0.0		-0.1
Хонь	0	0	0	0.1	0.0		0.0
Ямаа							
Нутгийн шилдэг омгийн мал	93.7	132.8	124.3	101.6	102.5	100.9	-0.7
Үхэр							
Хонь							
Ямаа	85.3	119.1	113.6	89.3	86.1	96.4	-3.2
Адуу	8.4	13.7	10.7	12.3	16.5	133.7	121.4
Сайжруулсан үүлдэр	121.6	98.2	90.6	47.5	41.7	87.8	-5.8
Хонь	79.7	37.3	16.8	19.4	33.2	171.1	151.7
Ямаа	41.9	60.9	73.8	28.1	8.5	30.3	-19.6

IV. Малын бэлчээр, тэжээлийн хүрэлцээ хангамж

Бэлчээрийн хүрэлцээ. 2018 онд хонин толгойд шилжүүлснээр 4805.6 мянган толгой мал байгаа нь өнгөрсөн оноос 106.2 мянган толгойгоор өсч, 100 га хадлан, бэлчээрийн талбайд хонин толгойд шилжүүлснээр 99 толгой мал ногдож байна.

Хүснэгт 33

Бэлчээрийн хүрэлцээ хангамж

	2014	2015	2016	2017	2018	$\frac{2018}{2017}$	%
Хадлан бэлчээрийн талбай мянган га	4758.7	4753.5	4753.5	4738.1	4733.8	99.9	
100 га хадлан бэлчээрийн талбайд ногдох хонин толгойд шилжүүлсэн малын тоо	79	86	88	98	98	100.0	

100 га хадлан, бэлчээрийн талбайд ногдох хонин толгойд шилжүүлсэн малын тоо өмнөх оныхоос 1 толгойгоор өсчээ. Энэ нь бэлчээрийн даацын хэтэрч байгааг харуулж байна.

График 18

V.ТЭЖЭЭВЭР АМЬТАД

2018 онд 161 гахай, 200 шувуу, 85 бүл зөгий тоологдсон бөгөөд өмнөх онтой харьцуулахад гахайн тоо 84, бүл зөгий 43, шувууны тоо 158-аар өссөн байна.Тэжээвэр амьтдаас гахай, шувуу, зөгийн аж ахуйг илүүтэйгээр эрхэлж байна.

Тэжээвэр амьтдын тоо

Хүснэгт 34

Сумын нэр	Гахай				Шувуу				Үүнээс: тахиа				Зөгийн бүл
	Бүгд	Хээл-тэгч	Хээл-түүлэгч	Бусад	Бүгд	Хээл-тэгч	Хээл-түүлэгч	Бусад	Бүгд	Хээл-тэгч	Хээл-түүлэгч	Бусад	
Дүн	161	68	52	41	200	168	18	14	155	140	12		85
Улаангом	142	59	52	31	48	29	5	14	9	5	1	3	50
Баруунтуруун	19	9	0	10									
Сагил					42	39	3		42	39	3		
Цагаанхайрха					39	33	6		33	29	4		
Ховд					71	67	4		71	67	4		
Тэс													35
2017 оны дүн	77	30	3	44	42	39	3	0	42	39	3		42

VI.Малжуулах арга хэмжээний талаарх мэдээлэл

2018 онд малгүй болон мал цөөтэй иргэдийг малжуулах арга хэмжээнд зориулж 307.1 сая төгрөг зарцуулжээ. Малжуулах арга хэмжээ нь орон нутаг, гадаад улс орон, олон улсын байгууллага төрийн бус байгууллага зэрэг олон төрлийн байгууллагын санхүүжилтээр хийгдэж байна.

Хүснэгт 35

Д.Д	сумын нэр	Нийт зарцуулалтын хөрөнгийн хэмжээ /мян.мөг/	Үүнээс			малжуулалтын авсан малын тоо	Үүнээс		малжуулалтанд хамрагдсан	
			Гадаад орон олон улсын төсөл	Орон нутгийн хөрөнгөөр /мян.төг/	бусад /мян.төг/		бодын тоо	богийн тоо	өрхийн тоо	ам бүлийн тоо
		мянган төгрөг				толгой				
ДҮН		307100		89000	218100	7771	145	7626	70	302
1	Баруунтуруун	14000			14000	353		353	3	10
2	Бөхмөрөн	14000			14000	401	116	285	3	9
3	Давст	9000			9000	310		310	2	7
4	Завхан	21100		15000	6100	434	1	433	5	25
5	Зүүнговь	18000			18000	429		429	4	17
6	Зүүнхангай	14000			14000	361		361	3	8
7	Малчин	18000			18000	463		463	4	20
8	Наранбулаг	18000			18000	586		586	4	22
9	Өлгий	14000			14000	360		360	3	9
10	Өмнөговь	19000		19000		800	0	800	4	22
11	Өндөрхангай	18000			18000	498		498	4	20
12	Сагил	14000		14000		341		341	3	10
13	Тариалан	19000			19000	393		393	4	18
14	Түргэн	9000			9000	180		180	2	8
15	Тэс	16000		14000	2000	248	28	220	4	14
16	Ховд	26000		8000	18000	652		652	8	46
17	Хяргас	13000			13000	294		294	3	11
18	Цагаанхайрхан	14000		0	14000	315		315	3	13
19	Улаангом	19000			19000	353		353	4	13

Аймгийн хэмжээнд 70 өрх малжуулах арга хэмжээнд хамрагдсан бөгөөд нэг өрх дунджаар 4 ам бүлтэй байна. Нийт 7.8 мянган толгой мал олгосон ба түүний 98.1 хувь нь бог мал, 1.9 хувь нь бод мал байна. Нэг өрхөд дунджаар 112 толгой мал ноогдож байна.

Хүснэгт 36

VII.2018 онд шинээр гаргасан болон засварласан худгийн тайлан

сумын нэр	шинээр гаргасан худгийн тоо	инженерийн хийцтэй	Үүнээс				шинээр гаргахад зарцуулсан хөрөнгийн хэмжээ/мян.төг/	Үүнээс				худаг гаргахад түр ажилласан орон нутгийн иргэдийн тоо
			үүнээс			энгийн уурхайн		ульсын төсвийн хөрөнгөөр	гадаад орон олон улсын байгууллагын төсөл.	малчид иргэдийн хөрөнгөөр		
			өрөмдөл	богино яндант	бетон хашлагат							
ДҮН	12	8	8	0	0	4	242000.0	219000.0	20000	300	47	
1 Улаангом	4	4	4				120000.0	120000.0			10	
2 Давст	4					4	11500.0	8500.0		300	26	
3 Зүүнхангай	1	1	1				60000.0	60000.0			6	
4 Наранбулаг	1	1	1				20000.0		20000.0			
5 Тэс	1	1	1				10000.0	10000.0			5	
6 Ховд	1	1	1				20500.0	20500.0				

Үргэлжлэл

сумын нэр	засварласан худгийн тоо	инженерийн хийцтэй	Үүнээс				шинээр гаргахад зарцуулсан хөрөнгийн хэмжээ/мян.төг/	Үүнээс				худаг гаргахад түр ажилласан орон нутгийн иргэдийн тоо
			үүнээс			энгийн уурхайн		ульсын төсвийн хөрөнгөөр	гадаад орон олон улсын байгууллагын төсөл.	малчид иргэдийн хөрөнгөөр		
			өрөмдөл	богино яндант	бетон хашлагат							
ДҮН	6	3	3			3	32854.0	20854.0	5000.0	7000.0	44	
1 Малчин	2	2	2				4000.0			4000.0	15	
2 Тариалан	1					1	5000.0		5000.0		3	
3 Наранбулаг	1					1	3000.0			3000.0	21	
4 Ховд	1					1	2100.0	2100.0			5	
5 Цагаанхайрхан	1	1	1				18754.0	18754.0				

2018 онд шинээр 12 худаг гаргаж, 6 худаг засварласан ба түүнд нийт 274.8 сая төгрөг зарцуулсны 87.3 хувь нь улсын төсвийн хөрөнгөөр, 12.7 хувь нь малчдын хамтын хөрөнгө буюу бусад эх үүсвэрээр санхүүжигдсэн байна.

VIII. Газар тариалан

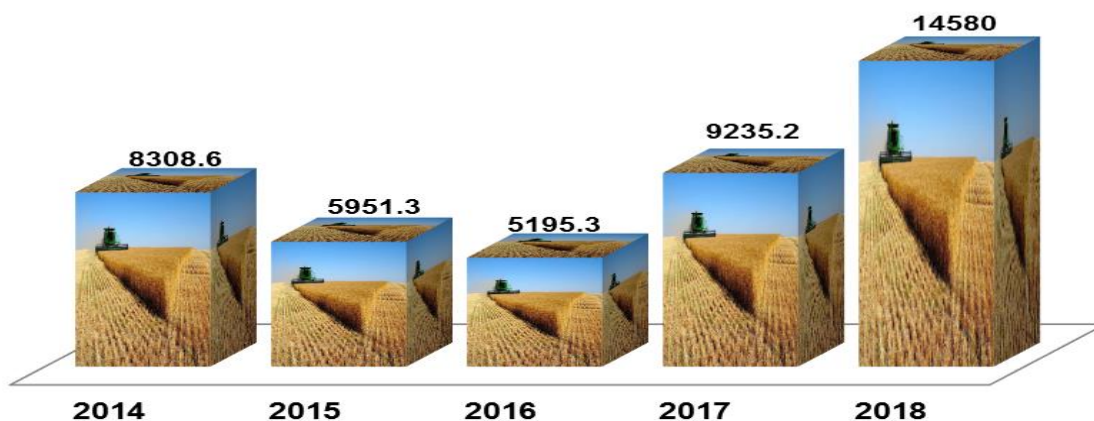
14580.0 га-д үр тариа, үүнээс 14155.0 га-д улаан буудай, 101.5 га-д арвай, 318.5 га-д овъёос, 5 га-д гурвалжин будаа, 265.8 га-д төмс, 275.1 га-д хүнсний ногоо, эмийн ургамал 1.0 га-д, 2367.5 га-д тэжээлийн ургамал нийт 17.5 мянган га-д тариалалт хийлээ.

Өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад үр тариа 5344.8 га, тэжээлийн ургамал 475.7 га, хүнсний ногоо 0.6 -аар өсч, төмс 7.8 га-аар буурчээ. Баруунтуруун сум 13246.0 га, Тариалан сум 1050.0 га-д үр тариа тариалсан нь аймгийн нийт тариалсан үр тарианы 98.1 хувийг эзэлж байна.

Баруунтуруун, Тариалан, Улаангом сумдад 221.5 га-д төмс, 237.7 га-д хүнсний ногоо тариалсан нь төмс, хүнсний ногооны тариалалтын 84.9 хувийг эзэлж байна.

Баруунтуруун суманд 1.0 га-д эмийн ургамал тариалсан байна.

2014-2018 оны үр тарианы тариалсан талбай, га

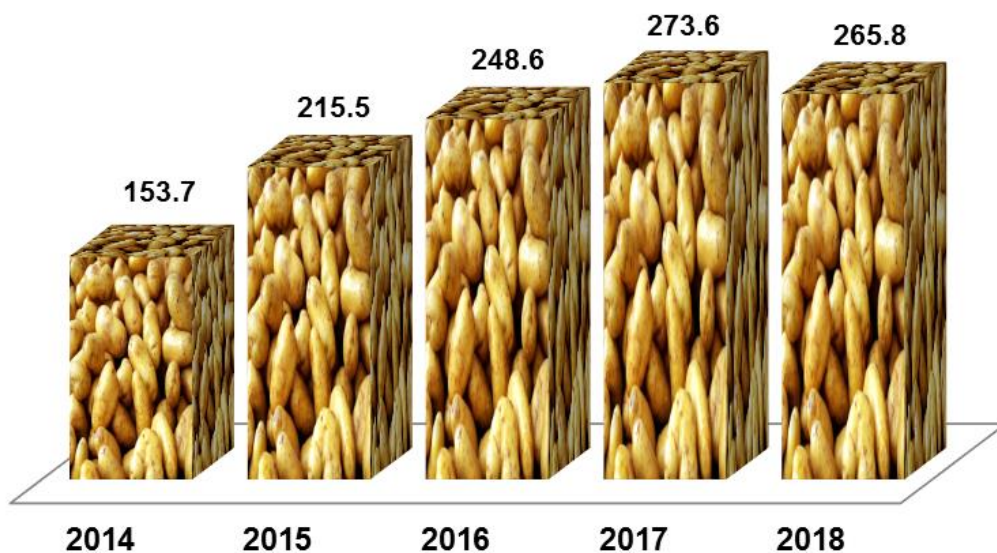

275.1 га талбайд хүнсний ногоо тариалж, нийт талбайн 52.9 га-д байцаа, 66.7 га-д лууван, 86.3 га-д шар манжин, 23.0 га-д улаан манжин, 17.3 га-д сонгино, 6.5 га-д сармис, 8.3 га-д өргөст хэмх, 4.1 га-д улаан лооль, тарвас 2.0 га, хулуу 0.02 га, 6.4 га-д бусад хүнсний ногоо тариалсан байна. 5.8 га-д хүлэмжийн тариалалт хийжээ.

Хүнсний ногооны тариалсан талбай, га

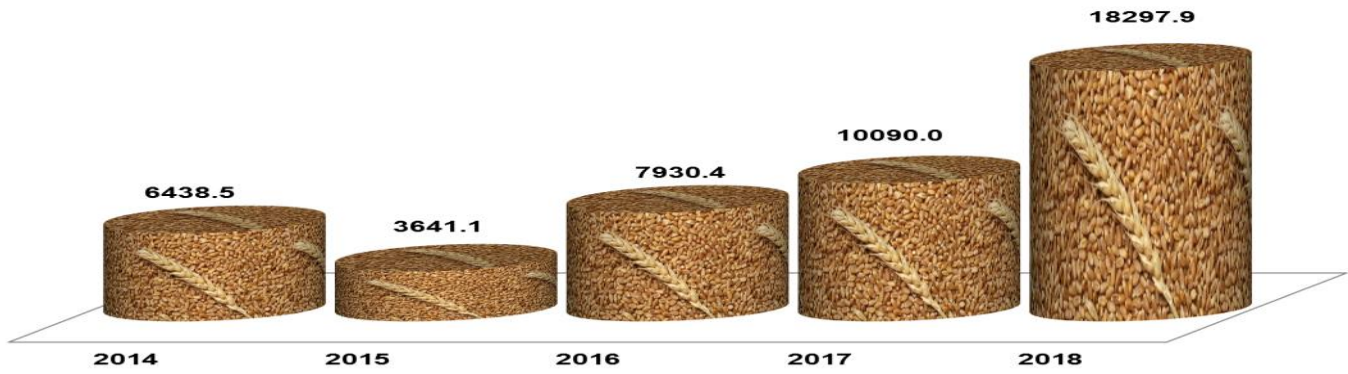
Төмсний тариалсан талбай, га

Үр тариа, төмс, хүнсний ногоо, байгалийн хадлан бэлтгэлт

Аймгийн хэмжээнд 18297.9 тн үр тариа, 2813.9 тн төмс, 2905.9 тн хүнсний ногоо хураан авсан байна. Хураан авсан үр тариа өнгөрсөн оноос 8207.9 тн-оор өсч, төмс 406.6 тн, хүнсний ногоо 209.0 тн-оор буурчээ. Хураан авсан үр тарианы 86.7 хувь нь Баруунтуруун, 11.1 хувь нь Тариалан суманд, төмсний 55.9 хувь, хүнсний ногооны 46.6 хувь нь Улаангом суманд ноогдож байна.

Хураасан үр тариа 2014-2018 оны байдлаар, тн

Хураан авсан төмс, хүнсний ногоо 2014-2018 оны байдлаар, тн

50.4 мянган тн байгалийн хадлан, 1.6 мянган тн гар тэжээл, 315.8 тн сүрэл бэлтгэжээ. Өнгөрсөн оны мөн үеэс бэлтгэсэн байгалийн хадлан 0.6 мянган тонноор буурч, гар тэжээл 0.2 мянган тн, сүрэл 126.8 тн-оор тус тус өсчээ.

Бэлтгэсэн байгалийн хадлан 2014-2018 оны байдлаар, тонн

ДҮГНЭЛТ

2018 оны эцэст 3175.3 мянган толгой мал үүний дотор 25.1 мянган тэмээ, 123.8 мянган адуу, 182.9 мянган үхэр, 1568.0 мянган хонь, 1275.5 мянган ямаатай болж тэмээ 1.6 (6.9%) мянга, адуу 4.3 (3.6%) мянга, үхэр 6.1 (3.4%) мянга, хонь 15.9 (1.0%) мянга, ямаа 17.5 (1.4%) мянган толгойгоор таван төрөлдөө өсч, өнгөрсөн оноос нийт малын тоо 45.4 (1.5%) мянган толгойгоор нэмэгдсэн байна.

Нийт 8.9 мянган малчин өрхийн 83.3 хувь буюу 7.4 мянга нь цахилгааны эх үүсгүүртэй байгаа ба өнгөрсөн оныхоос 0.6 мянгаар буурчээ. 5.9 мянган өрх сансрын антентай, 6.1 мянган өрх телевизортой, 5.0 мянган өрх оёдлын машинтай байна.

Өнгөрсөн оныхоос телевизортой өрхийн тоо 102, сансрын антентай өрхийн тоо 24, оёдлын машинтай өрхийн тоо 67-оор буурсан байна. Нийт малтай өрхийн 99.9 хувь нь гар утас хэрэглэж байна. Аймгийн хэмжээнд 1.1 мянган худаг, 10.2 мянган хашааг мал аж ахуйд ашиглаж байна.

Мал аж ахуйн салбарын үйлдвэрлэлд гарч байгаа зарим нэг өсөлт нь малын тооноос хамаарч байгаа бөгөөд цаашид нэг малын ашиг шим, чанарын үзүүлэлтэд анхаарлаа хандуулж, энэ чиглэлээр тодорхой арга хэмжээг үе шаттайгаар авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна. Ялангуяа мал аж ахуйн салбарт шинэчлэл хийж, ашиг шим өндөртэй мал өсгөж үржүүлэх, мал аж ахуйн гаралтай бүтээгдхүүнийг боловсруулах үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, малыг суурин болон бэлчээрийн хосолсон маллагаанд шилжүүлэх, малчдын хөдөлмөрийг хоршуулах, бэлчээрийг усжуулахад чиглэсэн арга хэмжээ ихээхэн чухал байна.

Бэлчээрийн доройтол нь малын тоо толгойг хязгаартай байлгахыг шаардаж байна. Ялангуяа бэлчээрт халтай ямаан сүргийн тоо толгойг хязгаарлах, бог малын хувьд өсгөж үржүүлж ирсэн дээр үеийн уламжлалт харьцаа 75 : 25 хувь буюу 3 хонь, 1 ямаа гэсэн харьцаагаар өсгөж үржүүлэхэд төрийн бодлогоор зохицуулах нь зүйтэй.

ХАВСРАЛТ ХҮСНЭГТҮҮД

1. 2018 оны нийт мал
2. Нийт мал, сүүлийн 5 жилээр
3. Малчин өрхийн тоо, сумаар
4. Малчдын тоо, сумаар
5. Хээлтэгч малын тоо, сумаар
6. Нийт бойжуулсан төл, сумаар
7. Малчдын нийгэм ахуйн үзүүлэлт, сумаар
8. Цэвэр, эрлийз мал, сумаар
9. Иргэдийн малын бүлэглэлт, сумаар
10. Малчин өрхийн малын бүлэглэлт, сумаар
11. Мал төллөлт, сүүлийн 5 жилээр
12. Төл бойжилт, сүүлийн 5 жилээр
13. Том малын зүй бусын хорогдол, сумаар
14. Өвчнөр хорогдсон мал
15. Тариалсан үр тариа, буудайн талбай, сүүлийн 5 жилээр
16. Тариалсан төмс, хүнсний ногоон талбай, сүүлийн 5 жилээр
17. Хураасан үр тариа, сүүлийн 5 жилээр
18. Хураасан төмс, хүнсний ногоо, сүүлийн 5 жилээр
19. Бэлтгэсэн өвс
20. Гар тэжээл

2018 оны бүх мал, төрөл, сум, бүсээр

Сумын нэр	Бүгд толгой	үүнээс					Бодод шилжүүлсэн					
		тэмээ	адуу	үхэр	хонь	ямаа	Нийт	тэмээ	адуу	үхэр	хонь	ямаа
Дүн	3175275	25145	123787	182922	1567962	1275459	765 185.9	37 717.5	123 787.0	182 922.0	261 327.0	159 432.4
Баруунтуруун	73395	128	6 745	8 768	26 664	31 090	24 035.3	192.0	6 745.0	8 768.0	4 444.0	3 886.3
Бөхмөрөн	141223	113	4 707	7 179	62 645	66 579	30 818.7	169.5	4 707.0	7 179.0	10 440.8	8 322.4
Давст	89915	270	1 780	6 550	42 180	39 135	20 656.9	405.0	1 780.0	6 550.0	7 030.0	4 891.9
Завхан	124820	9 438	5 711	1 609	41 407	66 655	36 710.0	14 157.0	5 711.0	1 609.0	6 901.2	8 331.9
Зүүнговь	132295	670	7 239	12 068	72 352	39 966	37 366.4	1 005.0	7 239.0	12 068.0	12 058.7	4 995.8
Зүүнхангай	160708	107	10 079	9 136	86 472	54 914	40 651.8	160.5	10 079.0	9 136.0	14 412.0	6 864.3
Малчин	166560	723	4 600	6 715	104 503	50 019	36 069.0	1 084.5	4 600.0	6 715.0	17 417.2	6 252.4
Наранбулаг	248373	2 960	6 105	6 919	131 261	101 128	51 981.8	4 440.0	6 105.0	6 919.0	21 876.8	12 641.0
Өлгий	129895	2 208	3 671	2 882	49 207	71 927	27 057.0	3 312.0	3 671.0	2 882.0	8 201.2	8 990.9
Өмнөговь	233152	1 513	6 566	8 843	113 708	102 522	49 445.1	2 269.5	6 566.0	8 843.0	18 951.3	12 815.3
Өндөрхангай	201874	460	10 835	12 635	93 836	84 108	50 312.8	690.0	10 835.0	12 635.0	15 639.3	10 513.5
Сагил	178769	311	5 980	11 969	87 632	72 877	42 130.5	466.5	5 980.0	11 969.0	14 605.3	9 109.6
Тариалан	159269	915	3 002	6 148	89 665	59 539	32 909.0	1 372.5	3 002.0	6 148.0	14 944.2	7 442.4
Түргэн	143959	380	4 509	7 832	77 228	54 010	32 533.6	570.0	4 509.0	7 832.0	12 871.3	6 751.3
Тэс	265896	2 336	14 565	29 101	152 319	67 575	81 003.4	3 504.0	14 565.0	29 101.0	25 386.5	8 446.9
Ховд	161617	1 099	6 123	8 447	49 555	96 393	36 526.8	1 648.5	6 123.0	8 447.0	8 259.2	12 049.1
Хяргас	194326	617	5 476	6 508	116 111	65 614	40 463.1	925.5	5 476.0	6 508.0	19 351.8	8 201.8
Цагаанхайрха	169080	418	6 187	5 231	75 720	81 524	34 855.5	627.0	6 187.0	5 231.0	12 620.0	10 190.5
Улаангом	200149	479	9 907	24 382	95 497	69 884	59 659.2	718.5	9 907.0	24 382.0	15 916.2	8 735.5
Баруун бүс	1057126	18133	31178	34848	474803	498164	234629.8	27199.5	31178	34848	79133.83	62270.5
Хойд бүс	553866	1074	16976	33530	269685	232601	126139.6	1611	16976	33530	44947.5	29075.13
Өмнөд бүс	605057	1113	33846	35770	282692	251636	149855.3	1669.5	33846	35770	47115.33	31454.5
Зүүн бүс	759077	4346	31880	54392	445285	223174	194901.9	6519	31880	54392	74214.17	27896.75
Төвийн бүс	200149	479	9907	24382	95497	69884	59659.17	718.5	9907	24382	15916.17	8735.5
Дүн	3175275	25145	123787	182922	1567962	1275459	765185.9	37717.5	123787	182922	261327	159432.4

Малын тоо, бүгд, сум, бүсээр

Сумын нэр	2014	2015	2016	2017	2018
	толгой				
Дүн	2561315	2729106	2784140	3129884	3175275

Баруунтуруун	50889	59192	61350	68 543	73 395
Бөхмөрөн	109659	114644	119109	134 496	141 223
Давст	74051	77378	72623	83 229	89 915
Завхан	92725	104137	105835	126 456	124 820
Зүүнговь	104653	117101	112273	123 834	132 295
Зүүнхангай	132322	145355	147950	163 671	160 708
Малчин	138519	145523	151592	161 823	166 560
Наранбулаг	193641	210075	215143	240 149	248 373
Өлгий	99709	111457	112008	131 493	129 895
Өмнөговь	181003	192716	196153	227 931	233 152
Өндөрхангай	169126	190081	174858	215 201	201 874
Сагил	135905	145918	148399	166 887	178 769
Тариалан	123260	126293	136328	154 027	159 269
Түргэн	93079	111111	125654	136 743	143 959
Тэс	290482	284860	268454	285 349	265 896
Ховд	119514	132532	138555	157 549	161 617
Хяргас	156701	166793	178308	194 584	194 326
Цагаанхайрха	128869	141810	153152	171 506	169 080
Улаангом	167208	152130	166396	186 413	200 149

Баруун бүс	809852	877210	904022	1037605	1057126
Хойд бүс	412694	449051	465785	521355	553866
Өмнөд бүс	481206	536438	537310	618921	605057
Зүүн бүс	690355	714277	710627	765590	759077
Төвийн бүс	167208	152130	166396	186413	200149
Дүн	2561315	2729106	2784140	3129884	3175275

Малчин өрхийн тоо, сумаар

Сумын нэр	2014	2015	2016	2017	2018
	өрх				
Дүн	8027	7991	8588	8950	8874

Баруунтуруун	141	189	250	256	269
Бөхмөрөн	276	271	277	364	367
Давст	183	183	183	187	200
Завхан	342	323	331	356	333
Зүүнговь	437	432	456	443	447
Зүүнхангай	379	362	356	388	404
Малчин	397	400	439	428	445
Наранбулаг	681	670	685	698	677
Өлгий	302	322	354	354	360
Өмнөговь	591	565	670	671	647
Өндөрхангай	509	521	557	589	591
Сагил	322	343	354	394	375
Тариалан	510	513	539	556	580
Түргэн	235	311	333	350	340
Тэс	917	944	964	991	972
Ховд	413	422	432	492	470
Хяргас	338	334	342	331	325
Цагаанхайрхан	256	259	283	305	303
Улаангом	798	627	783	797	769

Баруун бүс	2839	2815	3011	3127	3067
Хойд бүс	1016	1108	1147	1295	1282
Өмнөд бүс	1285	1331	1446	1538	1567
Зүүн бүс	2089	2110	2201	2193	2189
Төвийн бүс	798	627	783	797	769
Дүн	8027	7991	8588	8950	8874

Малчдын тоо, сумаар

Сумын нэр	2014	2015	2016	2017	2018
	малчин				
Дүн	16218	16215	17498	17173	16130
Баруунтуруун	278	375	486	473	492
Бөхмөрөн	564	565	579	682	724
Давст	364	373	372	386	399
Завхан	667	628	647	655	567
Зүүнговь	908	889	919	849	840
Зүүнхангай	729	710	736	737	742
Малчин	833	830	936	856	782
Наранбулаг	1433	1401	1460	1 464	1 315
Өлгий	659	681	737	725	687
Өмнөговь	1297	1219	1434	1 417	1 073
Өндөрхангай	986	1005	1056	1 016	999
Сагил	641	691	738	750	706
Тариалан	1036	1034	1110	1 120	1 193
Түргэн	474	619	651	653	564
Тэс	1857	1971	2016	1 766	1 683
Ховд	781	805	819	913	844
Хяргас	673	680	713	669	651
Цагаанхайрхан	477	508	570	546	528
Улаангом	1561	1231	1519	1 496	1 341
<hr/>					
Баруун бүс	5873	5768	6207	6294	5679
Хойд бүс	2043	2248	2340	2471	2393
Өмнөд бүс	2470	2598	2848	2772	2761
Зүүн бүс	4271	4370	4584	4140	3956
Төвийн бүс	1561	1231	1519	1496	1341
Дүн	16218	16215	17498	17173	16130

Хээлтэгч мал, төрлөөр, сумаар

Сумын нэр	Бүгд толгой	үүнээс				
		тэмээ	адуу	үхэр	хонь	ямаа
Дүн	1416966	8615	37519	75803	725985	569044
Баруунтуруун	32610	36	1941	3576	12920	14137
Бөхмөрөн	62313	38	1444	2945	29047	28839
Давст	40751	112	489	2705	20337	17108
Завхан	53684	3243	1789	602	17950	30100
Зүүнговь	56990	245	2033	4604	33136	16972
Зүүнхангай	76668	31	3058	3587	42553	27439
Малчин	71359	234	1397	2802	45499	21427
Наранбулаг	103881	1008	1835	3002	55871	42165
Өлгий	59909	830	1145	1276	22139	34519
Өмнөговь	102775	518	2111	3649	50829	45668
Өндөрхангай	99809	192	3487	4994	48484	42652
Сагил	78453	120	1824	5059	41339	30111
Тариалан	68321	232	846	2602	38867	25774
Түргэн	65665	129	1301	3395	37297	23543
Тэс	125010	853	4572	12556	74067	32962
Ховд	69835	369	1892	3310	22937	41327
Хяргас	83184	189	1583	2736	52165	26511
Цагаанхайрхан	75392	103	1842	2021	34864	36562
Улаангом	90357	133	2930	10382	45684	31228
Баруун бүс	458405	6200	9618	14441	208593	219553
Хойд бүс	247182	399	5058	14104	128020	99601
Өмнөд бүс	284479	362	10328	14178	138821	120790
Зүүн бүс	336543	1521	9585	22698	204867	97872
Төвийн бүс	90357	133	2930	10382	45684	31228
Дүн	1416966	8615	37519	75803	725985	569044

Бойжуулсан төл

Сумын нэр	2017	2018	Үүнээс				
			Ботго	Унага	Тугал	Хурга	Ишиг
Дүн	1112616	991925	3723	22777	55026	548185	362214
Баруунтуруун	19849	23742	20	1334	2583	9757	10048
Бөхмөрөн	46002	43845	16	761	1803	22138	19127
Давст	31486	33603	53	379	2086	17073	14012
Завхан	38333	20197	1358	456	343	9207	8833
Зүүнговь	46252	47519	124	1597	3731	28777	13290
Зүүнхангай	52832	39753	17	1440	2353	23650	12293
Малчин	60793	61671	110	973	2238	40813	17537
Наранбулаг	86144	94886	500	1542	2547	51792	38505
Өлгий	49383	25880	316	464	667	12560	11873
Өмнөговь	78251	63918	199	877	2424	33670	26748
Өндөрхангай	78956	50020	90	2041	3288	26641	17960
Сагил	59152	66819	63	1258	3706	35803	25989
Тариалан	53703	56230	90	433	1865	33534	20308
Түргэн	49001	52811	49	753	2473	30889	18647
Тэс	107966	75444	364	2749	8231	48402	15698
Ховд	54839	51495	143	1228	2309	18101	29714
Хяргас	69038	67367	85	957	1974	44954	19397
Цагаанхайрхан	53786	32903	48	1027	1168	17395	13265
Улаангом	76850	83822	78	2508	9237	43029	28970
Баруун бүс	360653	312606	2606	5000	10155	158864	135981
Хойд бүс	185641	197078	181	3151	10068	105903	77775
Өмнөд бүс	205423	146418	175	5842	9392	77443	53566
Зүүн бүс	284049	252001	683	6276	16174	162946	65922
Төвийн бүс	76850	83822	78	2508	9237	43029	28970
	1112616	991925	3723	22777	55026	548185	362214

Увс аймгийн 2018 оны малчдын ахуй, соёлын зарим үзүүлэлт

Сумын нэр	Малчин өрхийн тоо	Цахилгааны үүсгүүртэй өрх	Малчин өрхөд эзлэх хувь	сансрын антантай	Малчин өрхөд эзлэх хувь	телевизортой	Малчин өрхөд эзлэх хувь	оёдлын машинтай	гар утастай өрх
ДҮН	8874	7389	83.3	5863	66.1	6082	68.5	5016	8874
Баруунтуруун	269	237	88.1	173	64.3	196	72.9	145	269
Бөхмөрөн	367	314	85.6	247	67.3	253	68.9	172	367
Давст	200	187	93.5	144	72.0	145	72.5	106	200
Завхан	333	270	81.1	256	76.9	258	77.5	182	333
Зүүнговь	447	380	85.0	334	74.7	324	72.5	292	447
Зүүнхангай	404	349	86.4	321	79.5	323	80.0	276	404
Малчин	445	386	86.7	341	76.6	348	78.2	220	445
Наранбулаг	677	617	91.1	479	70.8	509	75.2	446	677
Өлгий	360	266	73.9	207	57.5	205	56.9	199	360
Өмнөговь	647	490	75.7	312	48.2	345	53.3	281	647
Өндөрхангай	591	486	82.2	447	75.6	448	75.8	366	591
Сагил	375	394	105.1	321	85.6	327	87.2	311	375
Тариалан	580	499	86.0	343	59.1	398	68.6	386	580
Түргэн	340	194	57.1	140	41.2	140	41.2	41	340
Тэс	972	901	92.7	685	70.5	698	71.8	623	972
Ховд	470	429	91.3	281	59.8	292	62.1	255	470
Хяргас	325	268	82.5	252	77.5	254	78.2	230	325
Цагаанхайрхан	303	272	89.8	228	75.2	228	75.2	182	303
Улаангом	769	450	58.5	352	45.8	391	50.8	303	769
2017 оны ДҮН	8950	8013	89.5	5887	65.8	6184	69.1	5083	8902

Цэвэр эрлийз, нутгийн шилдэг омгийн малын тоо

мянган толгой

	2014	2015	2016	2017	2018	2018/2017	
						%	зөрүү
Цэвэр үүлдрийн мал	222.2	414.6	392.5	259.6	266.1	102.5	6.5
үхэр	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	100.0	0.0
хонь	221.9	413.6	392.4	259.5	266	102.5	6.5
ямаа							
Эрлийз	0.2	0	0	0.1	0.6		0.5
Үхэр	0.2	0	0	0.101	0.6		0.5
Хонь							
Ямаа							
Нутгийн шилдэг омгийн мал	93.7	132.8	124.3	101.6	102.6	101.0	1.0
Үхэр							
Хонь							
Ямаа	85.3	119.1	113.6	89.3	86.1	96.4	-3.2
Адуу	8.4	13.7	10.7	12.3	16.5	134.1	4.2
Сайжруулсан нутгийн үүлдэр	121.6	98.2	90.6	47.5	41.7	87.8	-5.8
Хонь	79.7	37.3	16.8	19.4	33.2	171.1	13.8
Ямаа	41.9	60.9	73.8	28.1	8.5	30.2	-19.6

Иргэдийн малын бүлэглэлт , сумаар

Сумын нэр	Малтай өрхийн тоо	100 хүртэлх малтай өрхийн эзлэх хувь		101-200 хүртэлх малтай өрхийн эзлэх хувь		201-500 хүртэлх малтай өрхийн эзлэх хувь		501-1000 хүртэлх малтай өрхийн эзлэх хувь		1000-с дээш хүртэлх малтай өрхийн эзлэх хувь	
		2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
1.Баруунтуруун	511	57.5	56.0	21.0	21.3	16.5	17.6	4.0	4.1	1.0	1.0
2.Бөхмөрөн	496	26.6	26.0	26.8	24.8	31.0	32.7	11.4	11.5	4.3	5.0
3.Давст	285	36.2	33.7	21.3	19.3	21.3	25.3	14.2	13.7	7.1	8.1
4.Завхан	461	25.3	25.8	24.5	24.5	34.7	33.8	12.7	13.0	2.8	2.8
5.Зүүнговь	622	39.6	37.6	23.7	23.5	26.9	28.8	9.0	8.7	0.8	1.4
6.Зүүнхангай	588	27.7	29.9	24.0	23.3	30.6	31.3	12.9	11.6	4.9	3.9
7.Малчин	597	25.0	23.5	27.0	28.3	31.3	31.7	13.9	14.6	2.9	2.0
8.Наранбулаг	927	27.1	26.5	25.8	26.1	33.8	32.8	10.0	10.7	3.3	3.9
9.Өлгий	569	34.6	34.4	27.5	29.3	25.0	24.3	9.5	8.8	3.4	3.2
10.Өмнөговь	1021	33.1	31.9	27.8	29.0	28.6	28.3	8.0	8.2	2.5	2.5
11. Өндөрхангай	790	29.1	29.5	26.5	25.2	29.5	31.8	10.6	9.9	4.3	3.7
12.Сагил	524	25.9	25.2	22.0	21.6	31.6	29.4	14.6	17.2	5.9	6.7
13.Тариалан	810	43.4	43.0	24.1	21.6	24.3	25.3	6.8	9.3	1.4	0.9
14. Түргэн	534	33.1	32.4	22.9	22.8	28.7	28.3	11.3	12.4	4.0	4.1
15.Тэс	1230	29.7	32.3	27.8	27.2	32.8	32.0	7.7	7.2	2.0	1.4
16.Ховд	609	27.1	27.8	22.8	23.0	36.4	35.1	11.7	11.2	2.0	3.0
17.Хяргас	533	24.2	23.5	17.8	18.8	30.5	30.2	20.6	20.6	6.9	6.9
18. Цагаанхайрхан	481	29.6	29.1	21.6	21.0	25.1	26.4	13.1	12.7	10.7	10.8
19.Улаангом	1409	60.2	59.0	19.2	18.7	16.6	17.6	3.2	3.7	0.8	1.0
Дүн	12997	34.8	34.6	24.1	23.9	28.0	28.2	9.8	10.1	3.2	3.2
Баруун бүс	4397	35.4	31.6	26.4	25.6	28.6	29.9	7.7	10.2	1.9	2.7
Хойд бүс	1839	34.3	31.6	25.5	24.8	27.4	28.6	10.1	11.4	2.8	3.6
Өмнөд бүс	2370	31.5	29.7	23.5	24.5	30.9	29.9	10.0	11.1	4.2	4.8
Зүүн бүс	2982	36.9	34.6	24.3	23.1	28.3	28.5	8.6	11.0	1.9	2.9
Төвийн бүс	1409	33.2	30.9	24.5	22.5	28.7	29.0	10.7	13.4	2.8	4.3
	12997	36.6	34.6	24.4	23.9	28.0	28.2	8.5	10.1	2.5	3.2

Малчин өрхийн малын бүлэглэлт, сумаар

Сумын нэр	Малчин өрхийн тоо	200 хүртэл малтай малчин өрхийн		201-999 малтай малчин өрхийн эзлэх хувь		1000-с дээш малтай малчин өрхийн эзлэх хувь	
		өрх	хувь	өрх	хувь	өрх	хувь
		Баруунтуруун	269	167	62.1	97	36.1
Бөхмөрөн	367	140	38.1	202	55.0	25	6.8
Давст	200	75	37.5	102	51.0	23	11.5
Завхан	333	121	36.3	199	59.8	13	3.9
Зүүнговь	447	215	48.1	223	49.9	9	2.0
Зүүнхангай	400	156	39.0	221	55.3	23	5.8
Малчин	445	180	40.4	253	56.9	12	2.7
Наранбулаг	677	262	38.7	379	56.0	36	5.3
Өлгий	360	164	45.6	178	49.4	18	5.0
Өмнөговь	647	280	43.3	341	52.7	26	4.0
Өндөрхангай	591	265	44.8	297	50.3	29	4.9
Сагил	375	128	34.1	212	56.5	35	9.3
Тариалан	580	297	51.2	276	47.6	7	1.2
Түргэн	340	118	34.7	201	59.1	21	6.2
Тэс	972	498	51.2	457	47.0	17	1.7
Ховд	470	196	41.7	257	54.7	17	3.6
Хяргас	325	52	16.0	237	72.9	36	11.1
Цагаанхайрхан	303	95	31.4	156	51.5	52	17.2
Улаангом	769	507	65.9	249	32.4	13	1.7
Нийт	8870	3916	44.1	4537	51.1	417	4.7
Баруун бүс	3067	220.0	42.8	271.7	53.4	19.5	3.8
Хойд бүс	1282	115.3	38.7	246.2	55.7	23.2	5.5
Өмнөд бүс	1563	170.8	40.6	280.7	52.2	30.3	7.2
Зүүн бүс	2189	236.3	46.4	257.3	49.7	18.8	3.9
Төвийн бүс	769	507.0	36.5	973.7	57.2	92.0	6.3
	8870	3916	44.1	4537	51.1	417	4.7

МАЛ ТӨЛЛӨЛТ, малын төрлөөр

Төрөл	Төллөсөн хээлтэгч					Төллөлтийн хувь				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	толгой					хувь				
Бүгд	880.3	1015.9	931.2	1149.9	1156.1	92.0	93.2	81.0	91.8	86.3
Ингэ	3.1	3.1	3.3	4.0	4.1	52.5	49.2	49.3	54.0	51.8
Гүү	18	21	19.8	25.8	26.1	84.1	85.4	72.3	83.5	74.3
Үнээ	43.2	51.1	46.1	55.1	59.6	85.9	87.5	74.2	82.6	80.6
Эм хонь	456.3	527.1	503.3	599.2	626.8	93.7	93.9	85.3	93.7	90.2
Эм ямаа	359.7	413.6	358.7	465.9	439.5	91.9	94.1	77.3	91.7	83.4

МАЛ ТӨЛЛӨЛТ, сумаар

Сумын нэр	Төллөсөн хээлтэгч					Төллөлтийн хувь				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	толгой					хувь				
Бүгд	880347	1015945	931227	1149930	1156089	92.0	93.2	81.0	91.8	86.3
Баруунтуруун	16921	21317	20057	21448	25397	89.1	95.1	78.6	76.0	83.5
Бөхмөрөн	36668	39796	36924	48659	52559	83.2	87.1	76.1	90.5	91.8
Давст	27087	29085	22501	31600	34167	92.9	88.8	67.9	90.8	93.9
Завхан	20867	33144	24063	38965	23317	67.7	91.2	61.2	84.8	49.3
Зүүнговь	34046	39268	40151	46751	49223	91	89.8	81.2	91.2	92.7
Зүүнхангай	46069	53615	58013	57523	54304	90.4	94.0	91.7	85.3	76.6
Малчин	50147	57997	56859	62064	64797	93.9	98.2	93.5	95.4	94.8
Наранбулаг	65327	76540	70780	86661	97184	93	93.4	80.6	94.3	97.7
Өлгий	35279	41404	38088	52121	46161	98.1	97.4	80.3	100	84.5
Өмнөговь	59514	72411	56488	82535	83602	92.9	96.8	73.8	93.1	86.6
Өндөрхангай	62502	66268	65852	81068	68432	98	89.9	78.5	94.7	73.9
Сагил	47215	54301	47594	59478	67317	93.4	93.7	76.4	90.6	92.1
Тариалан	43875	51076	50320	58583	59900	100	98.1	94.4	97.8	90.7
Түргэн	35131	41979	47424	51949	55329	97.2	100.1	94.6	90.8	90.0
Тэс	96675	103120	82008	110950	109079	82.6	81.7	66.5	87.9	85.8
Ховд	42874	47339	42529	55564	53076	96.3	97.2	79.3	92.2	80.4
Хяргас	57904	64972	62461	71627	73402	98.3	100.6	94.9	98.4	90.8
Цагаанхайрхан	39578	43401	45520	55178	54469	87.9	85.4	80.6	82.2	76.2
Улаангом	62668	78912	63595	77206	84374	101.8	101.3	91.6	98.5	98.2

ТӨЛ БОЙЖИЛТ, малын төрлөөр

Төрөл	Бойжуулсан төл					Бойжилтын хувь				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	мянган толгой					хувь				
Бүгд	859.1	984.9	797.7	1112.6	991.9	97.2	96.7	85.5	96.5	85.7
Ингэ	3	3	3.1	3.8	3.7	96.8	96.8	90.9	95.2	91.0
Гүү	17.1	20.1	17.9	24.5	22.8	95.0	95.7	101.5	95.3	87.1
Үнээ	42.3	49.5	42.2	53.4	55.0	97.9	96.9	107.4	97.0	92.4
Эм хонь	448.4	514.7	443.8	584.2	548.2	97.9	97.4	102.0	97.2	87.3
Эм ямаа	348.3	397.6	290.7	446.7	362.2	96.5	95.9	110.6	95.5	82.3

ТӨЛ БОЙЖИЛТ, сумаар

Сумын нэр	Бойжуулсан төл					Бойжилтын хувь				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	толгой					хувь				
Бүгд	859135	984929	797786	1112616	991925	97.2	96.7	85.5	96.5	85.7
Баруунтуруун	15355	20837	16974	19849	23742	90.0	97.2	84.3	91.6	92.8
Бөхмөрөн	33765	37035	30744	46002	43845	92.0	93.0	83.3	94.5	83.4
Давст	27007	28971	21121	31486	33603	99.7	99.5	93.9	99.2	98.2
Завхан	20745	33210	22637	38333	20197	98.8	99.4	93.8	97.2	86.6
Зүүнговь	34035	39076	32435	46252	47519	99.3	99.1	80.6	98.7	95.9
Зүүнхангай	44612	52135	43944	52832	39753	96.4	96.9	75.6	91.6	73.1
Малчин	48797	56345	50809	60793	61671	96.9	96.9	89.1	97.6	95.0
Наранбулаг	65098	74944	63613	86144	94886	99.0	97.6	89.4	98.6	97.5
Өлгий	33242	39347	27570	49383	25880	93.5	94.8	72.2	94.7	56.1
Өмнөговь	58886	67466	43527	78251	63918	98.4	93.0	76.6	94.2	76.2
Өндөрхангай	59916	63901	44012	78956	50020	95.7	96.4	66.8	97.1	73.1
Сагил	47140	53556	45828	59152	66819	99.6	98.5	96.3	99.4	99.3
Тариалан	43116	47492	44518	53703	56230	97.6	92.4	88.4	91.5	93.8
Түргэн	34829	39939	42296	49001	52811	98.1	94.8	89.1	94.2	95.2
Тэс	95574	100399	73974	107966	75444	98.7	97.3	90.0	97.3	69.2
Ховд	41957	46258	40784	54839	51495	97.7	97.5	95.5	98.3	96.8
Хяргас	53818	63206	57512	69038	67367	92.9	97.1	92.0	96.3	91.6
Цагаанхайрхан	39005	42541	35273	53786	32903	98.6	98.0	77.5	97.5	60.4
Улаангом	62238	78271	60215	76850	83822	99.2	99.2	94.6	99.5	99.2

ЗҮЙ БУС ХОРОГДСОН ТОМ МАЛЫН ТОО, малын төрлөөр

Төрөл	Хорогдсон мал					Оны эхний малд хорогдлын эзлэх хувь				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	мянган толгой					хувь				
Бүгд	14.0	18.0	198.1	30.6	127.8	0.5	0.7	7.3	1.1	4.1
Тэмээ	0.1	0.1	0.2	0.1	0.2	0.5	0.6	1.0	0.5	1.0
Адуу	0.7	0.9	3.7	1.2	3.9	0.8	1.0	3.8	1.1	3.3
Үхэр	1.1	1.6	10.6	2.5	6.6	0.8	1.1	6.8	1.6	3.7
Хонь	5.2	7.8	87.0	13.6	61.3	0.4	0.6	6.5	1.0	4.0
Ямаа	6.9	7.6	96.6	13.2	55.7	0.7	0.7	8.7	1.2	4.4

ЗҮЙ БУС ХОРОГДСОН ТОМ МАЛЫН ТОО, сумаар

Сумын нэр	Хорогдсон мал					Оны эхний малд хорогдлын эзлэх хувь				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	толгой					хувь				
Бүгд	13964	17965	198052	30578	127750	0.5	0.7	7.3	1.1	4.1
Баруунтуруун	2015	802	6942	1585	2217	4.0	1.6	11.7	2.6	3.2
Бөхмөрөн	1787	2488	2304	781	1912	1.6	2.3	2.0	0.7	1.4
Давст	168	177	7672	845	995	0.2	0.2	9.9	1.2	1.2
Завхан	1068	216	5360	331	7606	1.2	0.2	5.1	0.3	6.0
Зүүнговь	409	484	16525	911	1866	0.4	0.5	14.1	0.8	1.5
Зүүнхангай	649	1728	10576	2002	12541	0.5	1.3	7.3	1.4	7.7
Малчин	826	745	5750	1979	2459	0.6	0.5	4.0	1.3	1.5
Наранбулаг	713	497	16721	912	4635	0.4	0.3	8.0	0.4	1.9
Өлгий	222	218	7696	222	3664	0.2	0.2	6.9	0.2	2.8
Өмнөговь	135	1570	25218	1308	22364	0.1	0.9	13.1	0.7	9.8
Өндөрхангай	1631	1742	40020	3380	17690	1.0	1.0	21.1	1.9	8.2
Сагил	146	410	3792	1002	246	0.1	0.3	2.6	0.7	0.2
Тариалан	460	1200	3415	2053	2062	0.4	1.0	2.7	1.5	1.3
Түргэн	298	1025	13579	2261	997	0.3	1.1	12.2	1.8	0.7
Тэс	705	1338	7436	2762	26339	0.2	0.5	2.6	1	9.2
Ховд	372	825	4471	493	1579	0.3	0.7	3.4	0.4	1.0
Хяргас	1348	918	3662	4392	5416	0.9	0.6	2.2	2.5	2.8
Цагаанхайрхан	437	590	12567	1315	12216	0.3	0.5	8.9	0.9	7.1
Улаангом	575	992	4346	2044	946	0.3	0.6	2.9	1.2	0.5

ӨВЧНӨӨР ХОРОГДСОН МАЛЫН ТОО, малын төрлөөр

Төрөл	Өвчнөөр хорогдсон мал					Зүй бусын хорогдолд өвчний хорогдлын эзлэх хувь				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	мянган толгой					хувь				
Бүгд	2.2	3.8	13.4	4.8	9.2	15.8	21.4	6.7	15.6	7.2
Тэмээ	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	23.9	15.3
Адуу	0.1	0.2	0.5	0.2	0.3	14.3	22.2	13.5	16.0	8.6
Үхэр	0.2	0.5	1.5	0.6	0.6	18.2	31.3	14.2	24.0	8.5
Хонь	0.9	1.6	4.5	1.8	5.3	17.3	20.5	5.2	13.4	8.7
Ямаа	1	1.4	6.9	2.1	2.9	14.5	18.4	7.1	16.2	5.3

ӨВЧНӨӨР ХОРОГДСОН МАЛЫН ТОО, сумаар

Сумын нэр	Өвчнөөр хорогдсон мал					Зүй бусын хорогдолд өвчний хорогдлын эзлэх хувь				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	толгой					хувь				
Бүгд	2213	3841	13356	4777	9204	15.8	21.4	6.7	15.6	7.2
Баруунтуруун	318	136	628	323	123	15.8	17.0	9.0	20.4	5.6
Бөхмөрөн		12	0	0	0	0.0	0.5	0.0	0.0	0.0
Давст	7	13	0	131	234	4.2	7.3	0.0	15.5	23.5
Завхан	1	1	20	86	289	0.1	0.5	0.4	26.0	3.8
Зүүнговь	102	204	6	204	176	24.9	42.1	0.0	22.4	9.4
Зүүнхангай	221	428	732	554	340	34.1	24.8	6.9	27.7	2.7
Малчин	99	248	346	434	569	12.0	33.3	6.0	21.9	23.1
Наранбулаг	61	23	1	7	2	8.6	4.6	0.0	0.8	0.0
Өлгий	18	0	61	1	13	8.1	0.0	0.8	0.5	0.4
Өмнөговь	2	4	107	36	1146	1.5	0.3	0.4	2.8	5.1
Өндөрхангай	584	478	8748	1301	1058	35.8	27.4	21.9	38.5	6.0
Сагил	15	145	96	30	0	10.3	35.4	2.5	3.0	0.0
Тариалан	94	268	528	423	121	20.4	22.3	15.5	20.6	5.9
Түргэн	77	410	647	289	293	25.8	40.0	4.8	12.8	29.4
Тэс	53	197	59	342	3797	7.5	14.7	0.8	12.4	14.4
Ховд	22	163	268	37	77	5.9	19.8	6.0	7.5	4.9
Хяргас	428	364	820	76	780	31.8	39.7	22.4	1.7	14.4
Цагаанхайрхан	9	254	33	60	9	2.1	43.1	0.3	4.6	0.1
Улаангом	102	493	256	443	177	17.7	49.7	5.9	21.7	18.7

ТАРИАЛСАН ТАЛБАЙ, сумаар, жил
бүрийн
эцсийн байдлаар

Сумын нэр	Бүгд талбай					Үр тариа				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	га									
Аймгийн дүн	9962.0	8204.2	7777.1	11774.9	17489.398	8308.6	5951.3	5195.3	9235.2	14111.1
Баруунтуруун	7590.05	5113.3	4231.3	7952.1	13893.0	7328.0	4819.3	4017	7842.0	13211.1
Бөхмөрөн	10.2	6.5	6.6	6.6	9.5					
Давст	21.9	17.8	23.5	23.4	1.6		3		1.4	
Завхан	0.4	0.6	1.4	0.0	0.1					
Зүүнговь	3.5	3.5	5.0	2.5	3.3					
Зүүнхангай	5.6	3.5	5.0	0.0	1.5					
Малчин	5.1	5.0	3.5	4.0	3.1					
Наранбулаг	416.0	404.3	414.1	186.0	177.6	30.0	30	38	10.0	
Өлгий	11.9	5.0	3.3	5.0	4.0					
Өмнөговь	70.0	59.3	19.8	27.3	60.4					29
Өндөрхангай	65.8	6.5	60.7	88.2	62.1	50.0	5	60	85.0	60
Сагил	164.9	183.0	173.8	333.4	192.9	150.0	170	151	145.0	150
Тариалан	740.5	2024.4	2195.3	2467.1	2380.9	707.9	854.5	901.3	1126.8	1000
Түргэн	11.1	8.5	289.6	331.3	353.5		3		5.0	20
Тэс	4.4	5.1	4.3	4.0	4.9		1.5			
Ховд	0.96	1.0	0.7	1.0	3.2					
Хяргас	24.8	23.5	34.2	46.2	33.0	10.0	10	20	20.0	20
Цагаанхайрхан	3.4	3.0	3.0	2.8	1.6					
Улаангом	811.5	330.4	302.1	294.0	303.3	32.7	55	8		

**ТАРИАЛСАН ТАЛБАЙ, с у ма а р, жил
бүрийн**
э ц с ийн б айдла а р

с у м ы н н э р	Т ө м с					Х ү н с н ий н о г о о				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	га									
Аймгийн дүн	153.7	215.48	248.6	273.6	265.82	192.24	222.9	273.2	274.4	275.5
Баруунтуруун	18	23.0	20.7	26.0	37.0	14.05	17.02	33.55	30.1	29.5
Бөхмөрөн	3	3.0	3.0	3.0	3.0	2.20	2.00	2.1	2.1	2.5
Давст	1.5	1.8	2.6	2.5	0.8	2.40	1.04	1.429	1.58	0.7
Завхан	0.1		0.5		0.0	0.26	0.56	0.9	0.01	0.1
Зүүнговь	1.5	2.3	2.8	1.5	1.6	2.00	1.20	1.9	1.01	1.7
Зүүнхангай	1		0.5			0.80		0		
Малчин	2.3	2.3	1.5	2.5	1.8	2.80	2.70	2	1.5	1.3
Наранбулаг	7.3	7.0	7.5	8.0	8.0	7.44	7.30	8.6	8.0	9.6
Өлгий	3	2.0	1.8	2.0	1.0	2.80	1.00	0.8	1.0	1.0
Өмнөговь	6	6.2	6.0	7.0	7.1	16.52	8.10	5.8	7.0	4.3
Өндөрхангай	2.1	1.0	0.5	2.0	1.6	1.20	0.50	0.2	1.24	0.5
Сагил	8.1	7.8	6.0	15.5	6.0	6.80	5.20	5.78	6.9	5.9
Тариалан	11.6	17.0	41.90	46.9	40.0	21.01	24.39	50.1	50.4	49.5
Түргэн	2	3.2	3.63	3.8	5.2	3.10	2.25	3.5	2.5	3.3
Тэс	2.4	2.0	2.2	2.0	2.5	2.00	1.60	2.05	2.0	2.4
Ховд	0.4	0.5	0.50	0.5	1.8	0.56	0.49	0.2	0.5	1.4
Хяргас	4.2	3.0	3.7	7.4	3.0	2.62	2.50	2.53	4.75	2.0
Цагаанхайрхан	1.5	2.0	2.0	1.5	1.0	1.90	1.00	1.0	1.3	0.6
Улаангом	77.7	131.4	141.3	141.5	144.5	101.77	144.04	150.75	152.5	158.5

**ТАРИАЛСАН ТАЛБАЙ, с у ма а р, жил
бү р и й н**
э ц с и й н б а й д л а а р

с у м ы н н э р	Тэ ж э э л и й н у р г а м а л					Т о с н ы у р г а м а л / э м у р г а м а л /				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	га									
А й м г и й н д ү н	1177.4	1664.5	1980	1891.8	2367.5	130.1	150	80	100	100
Баруунтуруун	100.0	104	80	54.0	580.0	130	150.0	80.0		100
Бөхмөрөн	5.0	1.5	1.5	1.5	4.0					
Давст	18.00	12	19.5	18.0						
Завхан		0	0							
Зүүнговь		0	0.3							
Зүүнхангай	3.8	3.5	4.5		1.5					
Малчин		0	0							
Наранбулаг	371.3	360	360	160.0	160.0					
Өлгий	6.1	2	0.7	2.0	2.0					
Өмнөговь	47.5	45	8	13.3	20.0					
Өндөрхангай	12.50	0	0							
Сагил		0	11	66.0	31.0					100
Тариалан		1128.5	1202	1243.0	1241.0					
Түргэн	6.0	0	282.5	320.0	320.0					
Тэс		0	0							
Ховд		0	0							
Хяргас	8.00	8	8	14.0	8.0					
Цагаанхайрхан		0	0							
Улаангом	599.2		2			0.1				

УРГАЦ ХУРААЛТ сумаар, жил бүрийн эцсийн байдлаар

Сумын нэр	ҮР ТАРИА					ҮҮНЭЭС				
						УЛААН БУУДАЙ				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	ТОНН									
Аймгийн дүн	6438.5	3641.1	7930.4	10090.0	20136.9	6174.9	3318.5	7296.0	9417.9	19446.0
Баруунтуруун	4822.4	1750	5696.4	7214.6	17695.9	4777.4	1750	5493	7088.1	17438
Бөхмөрөн										
Давст		2		2			1			
Завхан										
Зүүнговь										
Зүүнхангай										
Малчин										
Наранбулаг		36	31	0.5				11	0.5	0
Өлгий										
Өмнөговь					68					59
Өндөрхангай	35	2.5	48	10.75		35		38	8.3	
Сагил	250	279	280	175.15	280	250	255	280	170	280
Тариалан	1265.5	1558.2	1851	2660	2036	1060.01	1300.2	1450	2124	1612
Түргэн		2.3		7	32		2.3		7	32
Тэс		1.1								
Ховд										
Хяргас	12	10	24	20	25	12	10	24	20	25
Цагаанхайрхан										
Улаангом	53.6					40.5				

УРГАЦ ХУРААЛТ сумаар, жил бүрийн эцсийн байдлаар

Сумын нэр	ТӨМС					ХҮНСНИЙ НОГОО				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	ТОНН									
Аймгийн дүн	2088.3	2768.5	3191.5	3220.5	2814.3	2129.6	2655.6	3404.7	3114.9	2906.98
Баруунтуруун	234	300	262.6	250	360.0	154	239	390.6	305.5	290.0
Бөхмөрөн	39	25	39	30	30.0	24	16	21	16.4	23.3
Давст	7.25	9.9	18	7.3	4.5	18.4	6	15.9	5.9	13.2
Завхан	0.1	0	0.9		0.0	2.1	3.0	1.1	0.0	0.9
Зүүнговь	7	18.5	11.44	15	16.0	13.9	5.065	3.99	11.0	11.8
Зүүнхангай	12	0	0			10.5	0	0		
Малчин	18	2	14.5	9.5	14.6	13.6	2	14.4	1.5	11.0
Наранбулаг	122	86.6	46	9.7	73.0	122.6	92	101.6	10.8	79.4
Өлгий	48	10	10	3	2.0	20	3.6	3.1	1.9	2.1
Өмнөговь	67.1	73.1	71.2	106.5	78.1	32	78.5	62.3	116.4	162.3
Өндөрхангай	7.1	4	0.9	1.3	4.8	5.9	1.48	0.3	0.5	7.3
Сагил	39.9	22	85.23	80.5	69.9	35.7	21.85	46.4	40.9	69.0
Тариалан	103.8	144.3	382	510	397.8	193.9	205.6	503.3	581.0	527.2
Түргэн	70	33.74	31	36	120.2	45.8	23.77	27	22.1	293.8
Тэс	14.4	5.1	25.5	22	28.0	12	7.7	19.5	22.6	26.4
Ховд	5	2.3		4.5	6.0	6.1	6.4		4.5	8.5
Хяргас	43	44	55	61	34.5	30	32	37.3	37.3	21.0
Цагаанхайрхан	23	20	18.7	26	2.0	8	12.0	11.2	18.0	4.4
Улаангом	1227.6	1968	2119.5	2048.2	1573.0	1381.1	1899.6	2145.7	1918.7	1355.5

Гар тэжээл, сумаар

сум	ТОНН					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Баруунтуруун	120.3	78.0	5.1	46.3	143.3	82.2
Бөхмөрөн	170.0	153.1	100.5	152.0	113.8	121.5
Давст	71.1	17.9	22.2	37.1	132.8	143.0
Завхан	150.0	23.5	32.1	6.8	23.8	64.4
Зүүнговь	209.0	132.9	0.1	2.5	12.0	81.0
Зүүнхангай	68.1	129.3	100.0	183.6	158.0	100.0
Малчин	164.6	96.0	109.0	54.9	69.0	97.1
Наранбулаг	112.8	147.2	107.4	48.6	109.0	167.5
Өлгий	19.8	21.2	5.1	4.7	37.1	85.7
Өмнөговь	70.0	59.4	112.5	22.0	16.3	21.0
Өндөрхангай	250.3	244.4	196.6	165.9	46.6	55.1
Сагил	81.8	70.8	3.3	1.3	1.8	35.1
Тариалан	420.0	4.2	1.6	26.9	31.9	61.7
Түргэн	2.0	0.2	0.2	0.5		11.7
Тэс	71.1	148.4	110.9	111.5	139.9	235.9
Ховд	100.0	61.1	90.0	100.8	31.1	129.0
Хяргас	18.9	100.6	40.8	58.8	104.5	80.4
Цагаанхайрхан	82.7	115.4	50.3	98.0	64.6	39.9
Улаангом	9.2	12.0	17.5	3.7	153.3	1.9
дүн	1938.0	2191.7	1615.6	1125.9	1388.8	1614.0
Баруун бүс	570.0	872.6	316.6	209.8	249.2	529.2
Хойд бүс	382.0	324.9	242.0	190.9	248.4	311.3
Өмнөд бүс	394.0	521.4	567.1	493.8	412.5	277.2
Зүүн бүс	585.0	463.6	477.9	227.7	325.4	494.4
Төвийн бүс	7.0	9.2	12.0	3.7	153.3	1.9
	1938.0	2191.7	1615.6	1125.9	1388.8	1614.0

